

# ARKITEKTONISK KORTLÆGNING AF HEDEHUSENES INDUSTRIKULTURARV

INDUSTRIKULTURENS GRÆNSELØSE  
KULTURARV I BYFORNYELEN



BYFORNYELSE

MINISTERIET FOR  
**BY, BOLIG OG  
LANDDISTRIKTER**





## **Arkitektonisk kortlægning af Hedehusenes industrikulturarv**

Industrikulturens grænseløse kulturarv i byfornyelsen

Publikationen er udgivet af:  
Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter

Projektet "Industrikulturens grænseløse kulturarv i byfornyelsen"  
er gennemført af Høje-Taastrup Kommune, Dansk Bygningsarv  
og Supertanker v. Jens Brandt

Publikationen er udarbejdet af:  
Dansk Bygningsarv

Udgivelsen kan downloades fra [www.mbbi.dk](http://www.mbbi.dk)



**Høje-Taastrup  
Kommune**

**BYGNINGS  
ARV**



## **Intro**

*Sporene efter tidligere tiders industrielle storhedstid findes stadig i rigt mål i Hedehusene. Denne rapport kortlægger industrikulturarvens arkitektoniske og landskabelige karakteristika og kvaliteter.*





# Indhold

<b>1.</b>	<b>Indledning</b>	<b>6</b>
<b>2.</b>	<b>Sammenfatning</b>	<b>9</b>
2.1	Udpegning af industriområder	9
2.2	Industrikulturarens udvikling i hedehusene	10
2.3	Status 2012	11
2.4	Arkitektoniske værdier	12
2.5	Landskabelige værdier	13
2.6	Potentialer	14
2.7	Udfordringer	14
<b>3.</b>	<b>Industrikulturarens udvikling i Hedehusene</b>	<b>15</b>
3.1	Historisk resumé	15
3.2	Historik	16
<b>4.</b>	<b>Industriområder i Hedehusene</b>	<b>22</b>
4.1	Rockwool	24
4.2	Teglværks- og Spæncom-grunden	27
4.3	Industribyen	29
4.4	Hedelykken industriområde	31
4.5	Hedehusene station og jernbane	34
4.6	Nymølle Stenindustrier	37
4.7	Beredskabsvej erhvervsområde	39
4.8	Hedeland	41
4.9	Kallerup grusgrav	43
4.10	Skjørrings Vænge	45
4.11	Det gamle Hedehusene	46
4.12	Reerslevvej	47
4.13	Hovedgaden	48
4.14	Nyere erhvervsområder	49
<b>5.</b>	<b>Litteratur og billedfortegnelse</b>	<b>50</b>
5.1	Litteratur	50
5.2	Billedfortegnelse	51
<b>6.</b>	<b>Kortbilag</b>	<b>52</b>

# Hovedrapport

# 1. Indledning

Med denne rapport foreligger en prioriteret og strategisk kortlægning af industrikulturarven i Hedehusene. Analysen beskriver bl.a. udpegede områders arkitektoniske karakteristika, deres nuværende status og deres potentialer med henblik på at bringe dem i spil i udviklingen af Hedehusene. Kortlægningen er en del af et strategisk fokus på industrikulturarvens kvaliteter, potentialer og værdier, der gennemføres af Høje-Taastrup Kommune, Dansk Bygningsarv og Supertanker. Høje-Taastrup Kommune gennemfører frem til 2016 en områdefornyelse, der skal gøre Hedehusene til en endnu mere attraktiv by at bo og leve i.

## BAGGRUND FOR PROJEKTET

Denne rapport er resultatet af første fase i projektet "Industrikulturens grænseløse kulturarv i byfornyelsen", der er støttet af Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter. Med udgangspunkt i sammenhængen mellem by og land udvikler og afprøver projektet modeller for kortlægning, værdisætning og aktivering af industrikulturarven i byfornyelsen. Projektet arbejder med industrikulturarven i Hedehusene som pilotprojekt og afsæt for modeludvikling og –afprøvning.



Overblik over projektets faser

Der er sideløbende med den arkitektoniske kortlægning udført et etnografisk feltstudie af borgernes holdninger til og opfattelser af deres by og industrikulturarv, som udgør hoveddelen af projektets fase to, "Værdisætning". Den viden, der kommer ud af det etnografiske feltarbejde, bliver bearbejdet sammen med den arkitektoniske kortlægning og brugt i projektets senere faser.

Formålet er, at viden og ideer fra projektet kan indgå i Høje-Taastrup Kommunes strategiske udviklingsarbejde, og skal dermed bidrage til en helhedsorienteret byfornyelsesstrategi for Hedehusene, centreret omkring den værdi og de potentialer, der ligger i byens industrikulturarv. Projektet skal ligeledes danne grundlag for en kvalificeret rådgivning af grundejere i, hvordan kulturarven kan aktiveres som en værdiskabende ressource.

## **GENSTANDSFELT OG MODEL FOR KORTLÆGNING**

---

Kortlægningens genstandsfelt afgrænses af projektets strategiske formål: At aktivere industrikulturarven som strategisk ressource i byplanlægning, -udvikling og -fornyelse. Modellens felt er derfor ikke en komplet kortlægning af alle industrikulturarvens kulturhistoriske, arkitektoniske og landskabelige spor. Denne rapport er derimod en målrettet og koncentreret udpegning og vurdering af de i strategisk henseende vigtigste industrikulturarvsmæssige områder og markører.

”Industrikulturarv” opfattes inden for projektets rammer som industriområder og -bygninger fra perioden 1840-1975, relateret til produktionslinjer. Dermed medtages også områder med råstofudvinding, der har forsynet produktionen, og områder knyttet til transport – f.eks. jernbaner – er også en del af projektets genstandsfelt. Faciliterende bygningsanlæg, arbejderboliger m.m. indgår, hvor de er en del af et større anlæg.

Modellen for kortlægning skal overordnet set danne overblik over et givent områdes industrikulturarv på tværs af by og land, beskrive og vurdere den, samt formidle resultaterne i et tilgængeligt format, der kan danne baggrund for processens senere faser. Modellen skal med udgangspunkt i erfaringer fra eksisterende kortlægningsmetoder skabe en mindre ressourcekrævende og målrettet metode til kortlægning af industrikulturarv, der er tilpasset kommunernes strategiske arbejde med industrikulturarven i planlægning og byudvikling.

Kortlægningsmodellen er derfor baseret på erfaringer fra tre eksisterende metoder til kortlægning af kulturarv og -miljøer: SAVE, KIP og Landskabskaraktermetoden. Ved at inddrage erfaringer fra alle tre metoder og bruge dem med et strategisk sigte, sikres en tilgang, der både kan registrere og vurdere bevaringsværdier i industrimiljøer og -bygninger, afgrænse industrimiljøer i landskabet og vurdere deres kvaliteter, udviklingstendenser og sårbarhed.

## **OM HEDEHUSENE**

---

Hedehusene er en af landets ældste stationsbyer og var i forrige århundrede en driftig industriby med rygende skorstene og summende arbejderkvarterer. I 1847 fik Hedehusene en station i forbindelse med den første jernbane i Danmark. Først fra 1890'erne, hvor der

blev anlagt en række store virksomheder syd for banen, voksede stationsbyen Hedehusene frem. Det udgravede råstoflandskab, de gamle fabrikker, arbejderboligerne og alle de historiske begivenheder, der knytter sig hertil, giver Hedehusene en identitet, som i nogen grad er blevet glemt eller skjult i takt med, at industrien er lukket og parcelhuskvarterer skudt op.

Hedehusenes udspring i krydset mellem Roskildevej og jernbanen var tidligere krydsningspunkt mellem fire forskellige sogne, og byens planlægning og strukturelle udvikling er en medvirkende årsag til, at Hedehusene i dag fremstår som en opdelt og fragmenteret by. Bystrukturen er præget af, at byen ikke er bygget op omkring et samlende centrum, men domineret af de gennemskærende trafikarer Roskildevej og jernbanen, der opdeler byen.

I 2012 er de fleste af Hedehusenes oprindelige industrivirksomheder lukket, og jernbanens betydning er grundlæggende ændret fra transport af gods til at servicere pendlere. Hedehusene har 11.421 indbyggere, og byens handelsliv er af lokal karakter for de omgivende byer. Hedehusene og de tidligere landsbyer Fløng, Kallerup og Baldersbrønde er i dag vokset sammen og betragtes som én samlet bystruktur. Byen ligger med kort afstand til Høje-Taastrup og har ca. fem km til Roskilde og 23 km til København. De korte afstande til to af landets største byer sammenholdt med den gode forbindelse med offentlig transport gør Hedehusene til en oplagt pendlerby.

## **RAPPORTENS OPBYGNING**

---

Kapitel 2 "Sammenfatning" opsummerer kortlægningens konklusioner omkring udpegede områder, deres tilstand, de arkitektoniske og landskabelige værdier og deres potentialer.

Kapitel 3 "Industrikulturarvens udvikling i Hedehusene" skildrer i et resumé og en oversigt over årtal den historiske udvikling af industrikulturarven i Hedehusene fra 1847 til 2009.

Kapitel 4 "Industriområder i Hedehusene" præsenterer relevante udpegede industriområder i en områdebeskrivelse, der kort beskriver områdets historie, karakteristika, arkitektoniske og landskabelige værdier, tilstand og områdets primære potentialer.

Kapitel 5 "Kortbilag" indeholder hovedkortet med de udpegede områder, de tre tematiske kort, de historiske kort og planmæssige kort, der har ligget til grund for udpegningen af industriområderne.

## 2. Sammenfatning

### 2.1 UDPEGNING AF INDUSTRIOMRÅDER

Analysen har udpeget ni primære og otte sekundære områder med industrikulturarv. De primære områder er de egentlige produktionsområder og infrastruktur, som er opstået i industriens storhedsperiode i Hedehusene fra 1890 til 1980. Dermed medtages alle områder direkte knyttet til industrielle produktionslinjer fra råstofudvinding til transport. Produktions- og infrastrukturlandskabet er særligt relevant at beskrive, da disse områder har mistet deres intensive brug eller oprindelige funktion, og dermed er mest sårbare overfor ny udvikling. De primære områder rummer stærke og konkrete industrielle spor, og rummer dermed et stort potentiale i en fremtidig udvikling.

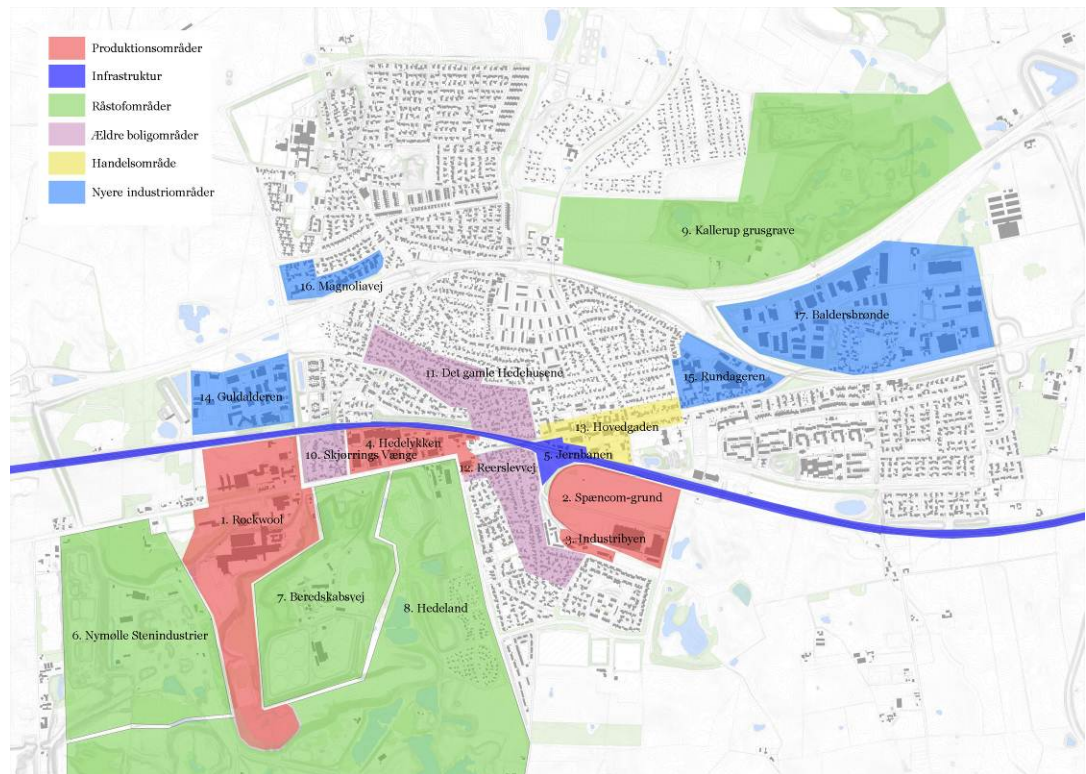
De sekundære områder er 1) de støttende funktioner, der er opstået som direkte følge af den industrielle produktion og infrastruktur, men som ikke direkte er en del af den industrielle produktion eller 2) industriområder, der er udbygget efter 1980. Disse områder spiller også en vigtig rolle for Hedehusenes identitet og kulturarv, men i denne rapport er vægten lagt på dybdegående beskrivelse af de primære områder, mens de sekundære områder beskrives mere kortfattet.

#### PRIMÆRE OMRÅDER

- Produktionsområder (fabrikker)
- Jernbanen (industriel infrastruktur)
- Råstofområder

#### SEKUNDÆRE OMRÅDER

- Ældre boligkvarterer
- Byens handelsgade
- Nyere industriområder udbygget efter 1980



Markering af de udpegede industriområder i Hedehusene - se kortbilag 1 for større kort.

## 2.2 INDUSTRIKULTURARVENS UDVIKLING I HEDEHUSENE

Industrikulturarven i Hedehusene tager primært udgangspunkt i egnens naturforekomster af ler, kalk, grus og stenmaterialer, der har haft stor betydning for byens udvikling til en industriby. Den tilbageværende industrikulturarv fortæller netop historien om råstofudvinding, forarbejdning af råstof til produkt og transport af produkt til markedet. Sammenfattende kan det siges, at:

- Hedehusenes industrihistorie begynder i 1890'erne, hvor teglværk og grusgrave grundlægges.
- I slutningen af 1970'erne lukker flere fabrikker deres produktion, herunder teglværket.
- Hedehusene rummer dermed mere end 90 års industrihistorie fra 1890 til 1980.
- Undtagelsen er dog de to fabrikker, Rockwool og Spæncom, der fortsætter produktionen til henholdsvis 2002 og 2008 og bliver en del af områdets nyere industrihistorie.



- Højdepunktet ligger i perioden 1945-1965, hvor særligt råstofgrave og teglværk er meget produktive.

## 2.3

### STATUS 2012

Hedehusene som by er i høj grad blevet formet af sin industrihistorie, der i omfang og landskabelige forandringer har sat markante spor i bylandskabet. Det er kendetegnende for Hedehusene, at der er et stort spænd i områdernes tilstand, da nogle industrier stadig er aktive, mens andre er helt væk. Flere steder bruges de historiske miljøer til nye formål og bidrager til at skabe identitet og nyt liv i byen, og andre steder venter potentialerne på at blive udnyttet. Sammenfattende kan det siges, at:

- Hedehusene rummer områdetyper, der fortæller historien om en 90 år lang råstofudvinding, produktion og transport af industrielle produkter.
- De udpegede industriområder har meget forskellig status. Der er aktive grusgrave, tidligere grusgrave som Hedeland, der nu er oplevelseslandskab, funktionstømte fabriksbygninger og tomme industrigrunde, hvor bygningerne er fjernet.
- De primære produktionsområder ligger tæt på bymidten og meget stationsnært, mens råstofområderne ligger uden for byområdet.
- De resterende industribygninger er nogenlunde velbevarede og i nogenlunde bygningsmæssig stand, men bærer præg af at være under afvikling.
- Industriområderne er lukkede og ikke tilgængelige, med undtagelse af Hedeland, der har gjort et industrilandskab tilgængeligt for offentligheden.

*2012*



Hedelykke Mejeri, med hovedbygningen fra 1933, er et eksempel på en genanvendt produktionsbygning, der nu huser kontorer for flere tekniske virksomheder.

*2012*



Hedeland, der blev skabt fra 1976, er et eksempel på et råstofområde, der er blevet udviklet til offentligt tilgængeligt, rekreativt område.

## 2.4

### ARKITEKTONISKE VÆRDIER

Der er i Hedehusene en række markante industrielle bygningseksempler, der gennem deres udformning, funktion og materialer spejler udviklingen i den industrielle produktion i Hedehusenes industrihistorie fra 1890 til 1980. Bygningerne er repræsentanter for hver deres tid og funktion, og Hedehusene har dermed en stor spredning af arkitektoniske værdier. Sammenfattende kan det siges, at:

- Hedehusenes industribygninger repræsenterer flere bygningstyper, der er typiske for deres funktion. Etagebygninger (Kaffesurrogatfabrikken), der er bygget til den vertikale produktion, længebygninger (Rockwool og Spæncom), der er bygget til den lineære produktion, og procesanlæg (Nymølle Stenindustrier og Statoils tankanlæg), der er bygget til udvinding og bearbejdning af råstoffer.
- Hedehusenes industribygninger spænder tidsmæssigt over hele perioden fra 1890 til 1980. Der er eksempler på flere tidstypiske stilarter, bl.a. nyklassicisme (Hedelykke Mejeri, 1888 og 1933), Bedre Byggeskik-inspiration (Hedehusene Station, 1917), funktionalistisk murstensbyggeri (Kaffesurrogatfabrikken, genopført 1933) og funktionalistisk jernbeton-byggeri (Rockwools produktionsbygninger, 1940 og frem)
- Bygningerne fortæller historien om den industrielle udvikling fra håndværk (Industribyen) over mekanisering (Kaffesurrogatfabrikken) til lineær industriel produktion (Rockwool).
- Det er solide og regulære bygninger, der i deres udtryk og materialer afspejler deres funktion.

2012



Kaffesurrogatfabrikken fra 1933 er et arkitektonisk eksempel på den vertikale industrielle produktion, der kommer til udtryk i den fuldmurede etagebygning.

2012



Industribyen fra 1946 er et arkitektonisk eksempel på den lille håndværkerby, hvor den lette industri kommer til udtryk i bygningernes lille skala.

## 2.5

### LANDSKABELIGE VÆRDIER

Hedehusene ligger egentlig på en flad moræneslette, "heden", der dog er blevet suppleret af en række dramatiske landskaber gennem den industrielle udnyttelse af egnens naturforekomster. Udgravningen er industriens udgangspunkt, da teglværkerne opstår på grund af forekomsterne af ler og kalk, og accelererer også i takt med industriens produktionsmetoder. Store dele af landskabet i og omkring Hedehusene bliver dermed udgravet over en periode på 50 år. Sammenfattende kan man sige, at:

- Den omfattende råstofindvinding har sat store aftryk på landskabet i og omkring byen.
- Når grusgraven lukker, efterlades et meget karakteristisk landskab med store niveauforskelle, stejle skrænter, ingen vegetation og med interne fordelingsveje. Et dramatisk industrilandskab.
- Jernbanen og motorvejen gennemskærer landskabet og opdeler det i områder, der ikke har direkte forbindelse til hinanden.
- Langs infrastruktur og grusgrave findes ofte grønne bæltter, der skærmer området. Disse bæltter følger ofte grusgravens kanter, og besidder dermed rekreative kvaliteter, der understreger den kulturhistoriske arv og udgravningens formsprog.
- Hedeland er et godt eksempel på en tilgang, der tager udgangspunkt i at indarbejde industrikulturarvens spor som elementer i et nyt parklandskab, der bearbejder den færdigt gravede grusgrav til rekreativt, grønt område. Området er stadig under udvikling, og efterbehandlingen af grusgraven understreger det kulturhistoriske formsprog i et stiliseret landskab.

*2012*



På Teglværks- og Spæncomgrunden vidner de tilbageværende skinner om et industrielt landskab, der tidligere var kraftigt præget af industriel infrastruktur.

*2012*



Grusgravene i Hedeland er eksempler på et industrielt landskab med store niveauforskelle, stejle skrænter, ingen vegetation og med interne fordelingsveje.

## 2.6

### POTENTIALER

Sammenfattende kan det siges, at industrikulturarven i Hedehusene rummer et godt potentiale for at genanvende funktionstømte industribygninger, udvikle nye rekreative oplevelseslandskaber og bruge de industrielle spor som fysiske pejlemærker i ny byudvikling.

De mest centrale potentialer på tværs af områdetyperne er:

- **Central placering** - flere områder er både stationsnære og tilgængelige
- **God tilstand** - bygninger er vedligeholdte, men i risiko for nedbrydning
- **Rette tidspunkt** - flere områder og bygninger er funktionsforladte
- **Dramatiske landskaber** - mange industrielle landskabstræk at arbejde med
- **Områder til byudvikling** - både gennem genanvendelse og ny by
- **Rum til midlertidig anvendelse** - tomme rammer til nye initiativer

## 2.7

### UDFORDRINGER

Industrikulturarven i Hedehusene er under afvikling, og udfordringerne for en succesfuld aktivering er nedbrydning af bygningsmassen, nedrivning, utilgængelige områder og områdets mange grusgrave. En del er efter endt gravning overtaget af et fælleskommunalt selskab og omdannet til rekreative områder af høj kvalitet. Der er dog stadig mange områder, som er under færdigudgravning, og hvor man i fremtiden skal beslutte, hvad disse kan anvendes til. Det kan ikke forventes, at kommunen fremover har midler til at drive disse som kommunale rekreative områder. Der skal derfor findes andre udviklingsmuligheder for disse områder.

De mest centrale udfordringer på tværs af områdetyperne er:

- **Nedbrydning af bygninger** - flere har stået tomme ti år
- **Miljøproblemer efter industri** - kan give uforudsete problemer
- **Stadig aktiv industri** - kan forhindre blanding af funktioner i byudviklingen
- **Interne processer** – ikke muligt at planlægge, da ejeren selv bestemmer
- **For mange grusgrave** - og ikke nok ressourcer til at udvikle dem alle
- **Lukkede områder** - ikke tilgængelige mentalt og fysisk

## 3. Industrikulturarvens udvikling i Hedehusene

I dette afsnit gøres rede for den overordnede historiske udvikling af industrikulturarven i Hedehusene, og dermed opførelsen af de fysiske anlæg og bygninger, der nu udgør den tilbageværende industrikulturarv i området.

### 3.1 HISTORISK RESUMÉ

Baggrunden for Hedehusenes udvikling til en industriby er de store råstofforekomster sydvest for jernbanen, hvor det var muligt at udvinde store mængder ler, kalk, grus og stenmaterialer. Det var således industrien, der fik byen til at vokse, idet der omkring århundredeskiftet kom flere store virksomheder til. Jernbanen var et afgørende led, og det var som godsstationsby, at Hedehusene fik sin storhedstid.

De helt dominerende varer var teglværksprodukter, sten og grus, og de tre industrier, som leverede det tungeste gods til jernbanen, var: Hedehusene Grusgrav og Skærvefabrik (1892), Nymølle Skærvefabrik (1894) og A/S Hedehus Teglværket (1896). Området havde to andre store virksomheder, som ikke beroede på egnens råstofforekomster, nemlig SANO's Expanko fabrik (1900-1963) og Kaffesurrogatfabrikken Danmark (1902), der dog begge blev overhalet af velstandsstigningen i 1960'erne og lukkede produktionen.

Storhedstiden for Hedehusene Station holdt til ca. 1950, hvor den gradvist ebbede ud i takt med udbygningen af lastbiltransporten. Hedehusenes sene industrihistorie slutter med produktionsstoppet på Rockwools fabrik i 2002 og lukningen og nedrivningen af Spæncoms betonelementfabrik i 2008-2009. En stor del af den industri, som sammen med jernbanen skabte Hedehusene, er borte, og jernbanens betydning er forsvundet.

## 3.2

### HISTORIK

#### 1847

Jernbanen fra København til Roskilde indvies. Hedehusene er et trinbræt, hvor togene kun holder, når der er passagerer eller gods at optage eller afsætte. Kommunens første teglværk, Hakkemose Teglværk, bliver anlagt af J. P. Langgaard, der hjembringer ny og forbedret teknik til at lave tegl fra Tyskland.

#### 1872

Hakkemose Teglværk er nu Danmarks største teglværk og producerer årligt 7 mio. sten. Teglværket ligger udenfor Hedehusene by, egentlig tættere på Taastrup, men brugte Hedehusene Station til transport af deres store produktion.

#### 1873

Den første stationsbygning, der kun var en mindre træbygning, bliver erstattet af en "rigtig station" med stationsforstander og portør. Den skal betjene de 101 beboere, der nu bor på tre gårde, tolv huse og en kro.

#### 1888

Hedehusene Station er nu den 25. største af samlet 240 stationer i Danmark. En position, der skyldes Hakkemose Teglværk, som producerer meget store mængder tegl i disse år. Teglværket bruger stationen til godsfragt, selvom Hakkemosen egentlig lå et stykke uden for byen og Taastrup Station var tættere på. Hedelykke Mejeri, som var Hedehusenes første andelsmejeri, åbner.

#### 1892

170 tønder land købes af ingeniør P. Madsen, der starter Hedehusene Grusgrav og Skærvefabrik, der er selve Hedehusenes ældste virksomhed og lå en kilometer vest for byen.

#### 1897

Det første teglværksanlæg på Hedehus Teglværket A/S opføres. Den direkte anledning til oprettelsen er de gode lerforekomster i Gammelsø-området, og at Hakkemose Teglværk var lukket to år før, da det område løb tør for ler. Man finder imidlertid hurtigt ud af, at der er mindre ler i området end først antaget, hvilket bliver grunden til opkøb af nærliggende jord og anlæg af mindre jernbanespor til transport.

#### 1900

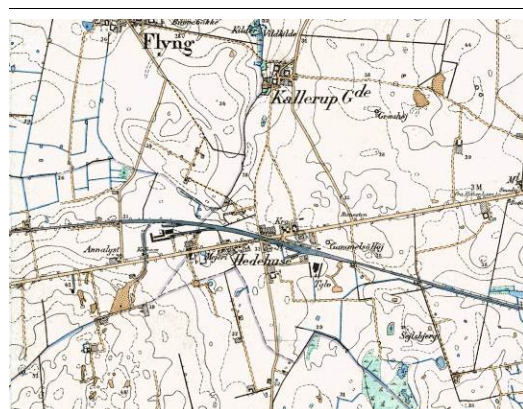
På arealet mellem jernbanen og Hovedgaden mod vest bliver der anlagt en fabrik til cementvarer; kloakrør, brønde, fliser m.m. Fabrikken hed SANO, og den gik senere over til at producere korkvarer.



1902

Kaffesurrogatfabrikken Danmark opføres som et resultat af et samarbejde mellem købmænd og urtekræmmere i provinsen. Den lå på Fabriksvej ved det nuværende Hedehus Centret, og vejen har fået sit navn derfra.

1900



Hedehusenes udgangspunkt er krydset mellem Roskildevej og jernbanen - se større kort i kortbilag 2.

1932



Mod syd ligger teglværket og mod vest vokser grusgravene - se større kort i kortbilag 3.

1905

Hedehus Teglværk køber to gårde i Marbjerg og anlægger smalsporsjernbane til transport af leret til fabrikken.

1907

Hedehus Teglværk opfører Teglværksanlæg II med en kapacitet på 8 mio. murstensenheder, der sammen med de 3 mio. enheder fra Anlæg I bringer produktionen op på 11 mio. enheder mursten, drænrør og tagsten.

1909

Hedehus Teglværk køber arealer mellem Kallerup og Baldersbrønne til en grusgrav og anlægger et jernbanespor til fabrikken. Samtidig opføres her et sorterings-, knuse- og harpeanlæg samt en læsserampe til tipvogne. I grusgravningen i Kallerup opdager man rå kalksten i gruset, hvilket fører til produktionen af kalksandsten, og fabrikkens første kalkovn kommer til.

1914

En kalkstensfabrik bygges på teglværkets areal for at udnytte affaldskalken, og der oprettes et eget firma, Kallerupværk A/S, for ikke at kompromittere teglværkets status, da kalksandsten på dette tidspunkt ikke var særligt udbredt.



### 1917

Den nuværende stationsbygning opføres, og viadukten under jernbanen udgraves. Hedehusene Station er på dette tidspunkt én af landets største godsbanegårde. Byen består nu af 1.021 beboere i de 165 gårde og huse.

### 1927

Driften af Kallerup grusgrav indstilles, da Hedehus Teglværk indgår aftale med Hedehusene Skærvefabrik og Nymølle Skærvefabrik om at levere rå kalksten til kalkovnene og sand til kalkstensproduktionen. En del af skærvefabrikken sælges til I/S H.J. Henriksen og V. Kähler, der først i 1976 tager navnet Rockwool International A/S.

### 1930

Kalkovn III opføres på Hedehus Teglværk, efter at Kalkovn II er kommet til i 1923.

### 1932

Hedehus Teglværk erhverver lerarealer mellem Reerslev og Vindinge, og endnu en smalsporsjernbane anlægges hertil.

### 1933



**Kaffesurrogatfabrikken Danmark, otte kvinder i pakkeriet.**

### 1933



**Kaffesurrogatfabrikken Danmark, som den blev genopført efter brand i 1933.**

### 1933

Kaffesurrogatfabrikken Danmark brænder ned, og genopføres samme år på sin nuværende placering på Hovedgaden. De nuværende hovedbygninger til Hedelykke Mejeri opføres.

### 1937

Rockwool-navnet bliver registret, og produktionen af stenuld begynder, efter man i 1935 har købt rettighederne til at fremstille stenuld af et amerikansk firma. Virksomheden udvinder de nødvendige råstoffer i sin egen grusgrav, og er dermed uafhængig af råvaretilførsel udefra.

### 1940-1945

Teglværkets kapacitet er ved begyndelsen af 2. verdenskrig på 15 mio. murstensenheder, 8 mio. kalksandsten og 10.000 ton brændt kalk. Fabrikken beskæftiger otte funktionærer og 140 arbejdere. Under krigen fyres med tørv, og i 1945 nedbrænder Anlæg II.

### 1947

Et nyt teglværksanlæg opføres med større kapacitet, og senere samme år bygges en fabrik til fremstilling af stålteglplanker, de første produkter med såkaldt "forspændt armering".

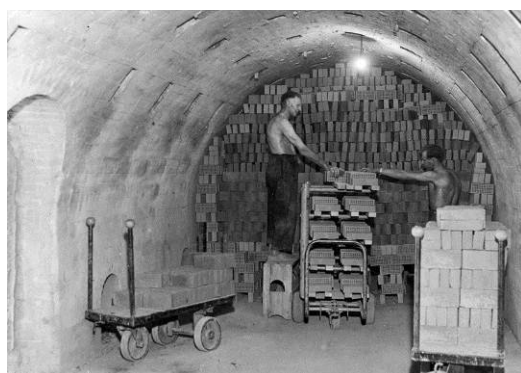
### 1950

I årene 1950, 1952 Og 1955 opføres 70 meter lange udendørs spændbænke til fremstilling af betonelementer med forspændt armering.

### 1953

Teglværksanlæg III opføres, og kapaciteten på teglværket er 15 mio. sten årligt.

### 1950



To mænd ved at stable mursten i ovn på Hedehus Teglværk.

### 1995



Der arbejdes på betonfabrikken Spæncom.

### 1959

En 120 meter lang spændbænk opføres på teglværkets område.

### 1960

Ny kalkstensfabrik med fuldautomatisk blande- og presseanlæg opføres, og også her er kapaciteten 15 mio. sten årligt. Teglværkets samlede kapacitet stiger til 30 mio. sten i 1963, og 50 mio. sten i 1965.

### 1961

SANO's Expanko-fabrik, der nu producerer korkparketgulve, på området mellem jernbanen og Hovedgaden lukker og rives ned, og Rockwool overtager området.

### 1962

Teglværket bliver ramt af endnu en brand, der ødelægger Anlæg I. Spændbeton er meget populært disse år, og anlæggene udvides og moderniseres med flere haller.

### 1966

Teglværkets aktiviteter fordeles på tre selskaber: Hedehus Teglværk, Hedehusene Kalk-Industri og Dansk Spændbeton. Indtil 1970 repræsenterer de tre selskaber tilsammen den største industrikapacitet i Høje Taastrup Kommune og beskæftiger samlet ca. 500 medarbejdere.

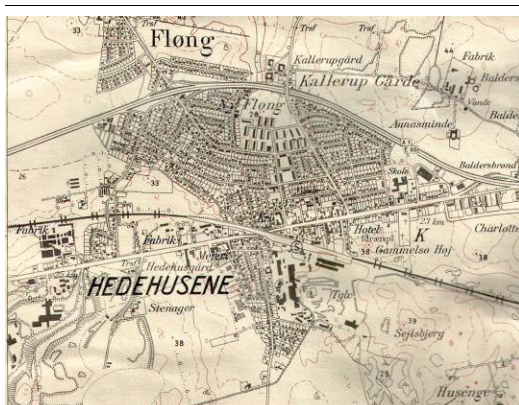
### 1970

Kaffesurrogatfabrikken Danmark lukker produktionen.

### 1973

Oliekrisen sætter en brat stopper for udviklingen i byggeriet i Danmark, og dermed også for udviklingen på teglværket. I årene 1974-1978 bliver der foretaget markante reduktioner i aktiviteterne på værket.

### 1968



Byen vokser sammen med Kallerup, Fløng og Baldersbrønde landsbyer - se større kort i kortbilag 4.

### 1987



Flere nyplanlagte industriområder kommer til, og Hedeland omdannes til rekreativt område mod syd - se større kort i kortbilag 5.

### 1977

En ny råstoflov indfører pligt til at efterbehandle de tømte grusgrave, og Hedeland bliver dermed langsomt omdannet til et naturpræget fritidsområde efterhånden som gravningen ophører.

### 1978

Produktionen i Dansk Spændbeton udvides i flere omgange op igennem 1970'erne og 1980'erne, blandt andet ved, at der i 1978 bliver indviet endnu et automatisk blandeanlæg.

### 1980

Teglværket lukker endeligt, og med det afsluttes mere end 80 års tegl- og murstensproduktion i Hedehusene. Fabrikens samlede produktionsanlæg samt direktør- og administrationsbygning rives ned i 1982.

1990

Hedelykke Mejeri lukker.

2002

Produktionen af stenuld på Rockwool ophører. Virksomheden har nu ca. 28 fabrikker over hele verden, men hovedsædet ligger fortsat i Hedehusene.

2005

F.L. Smidt A/S sælger sin aktiepost i Spæncom, og grunden, hvorpå fabrikken ligger, sælges i 2006.

2008

Produktionen på Spæncom ophører endeligt, og hovedparten af elementproduktionen overføres til en nyopført fabrik ved Korsør. Selve fabriksanlægget står efter flytningen til Korsør tomt i en periode og rives ned i 2009.



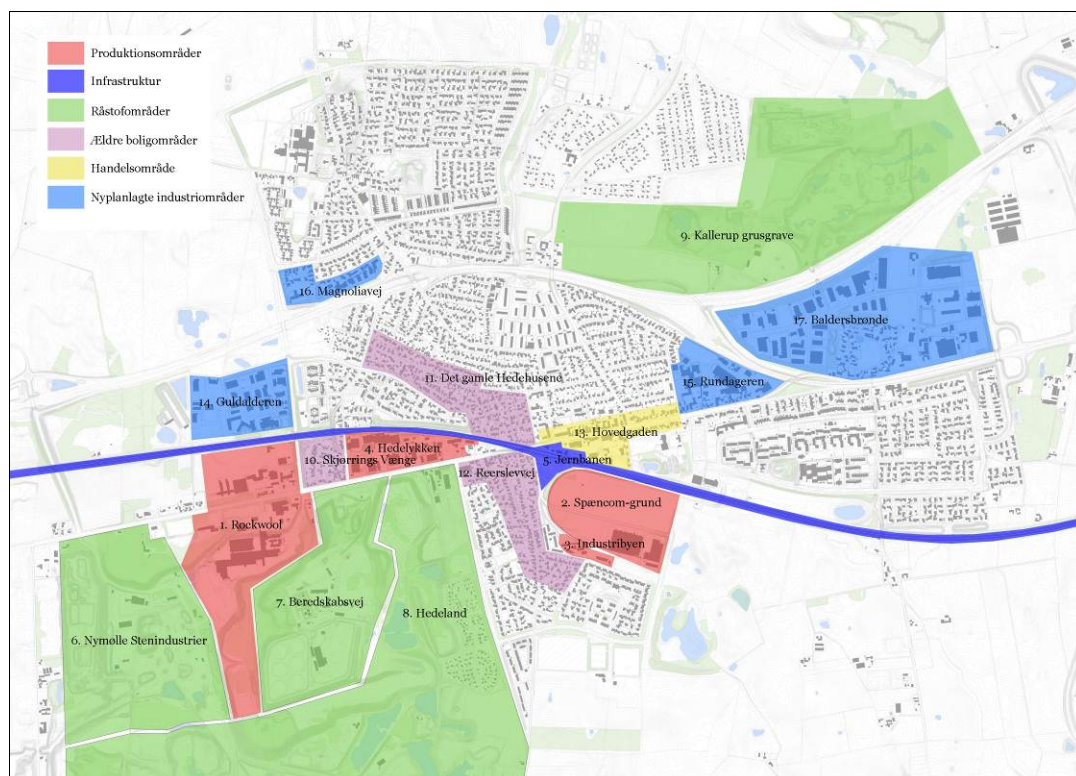
**2012: Teglværks- og Spæncom-grunden, hvor først Hedehus Teglværk lå indtil 1982 og betonfabrikken Spæncom indtil 2009.**



**2012: Rockwools produktionsanlæg, der ligger i den tidligere Hedehusene grusgrav. Produktionen ophørte i 2002.**

## 4. Industriområder i Hedehusene

Analysen har udpeget ni primære og otte sekundære områder med industrikulturarv. De primære områder er de egentlige produktionsområder og infrastruktur, mens de sekundære er de støttende funktioner, der er opstået omkring industrien. Det er gennemgående kendetegnende, at de primære områder rummer stærke og konkrete industrielle spor, og dermed rummer størst potentiale i en fremtidig udvikling. Denne opdeling i primære og sekundære områder har i de følgende beskrivelser betydning for, hvor dybdegående området beskrives.



Industriområder i Hedehusene - se kortbilag 1 for større kort.



## OVERSIGT OVER UDPEGEDE OMRÅDER

---

### PRIMÆRE OMRÅDER

#### Produktionsområder

1. Rockwool fabrik og hovedsæde
2. Spæncomgrund
3. Industribyen
4. Hedelykken erhvervsområde - inkl. Kaffesurrogatfabrikken Danmark

#### Infrastruktur

5. Jernbanen med tilhørende bygninger

#### Råstofområder

6. Nymølle Stenindustrier
7. Beredskabsvej erhvervsområde
8. Hedeland
9. Kallerup Grusgrave

### SEKUNDÆRE OMRÅDER

#### Ældre boligområder

10. Skjørrings Vænge
11. Det gamle Hedehusene
12. Reerslevvej

#### Handelsområde

13. Hovedgaden

#### Nyere industriområder

14. Guldalderen (1986)
15. Rundageren (1960)
16. Magnoliavej (1969)
17. Baldersbrønde (1981)

# Rockwool

## PRODUKTIONSOMRÅDE

Rockwools industrianlæg består af administrationsbygning, forskningsafdeling, produktionsanlæg og grusgravsområde. Anlægget er delt i to henholdsvis nord og syd for Hovedvejen i Hedehusene. Rockwools produktion af stenuld begynder i 1935, efter man har købt grusgraven, og ophører i 2002, mens administrations-, forskning- og kontorbygninger stadig er i brug i 2012.

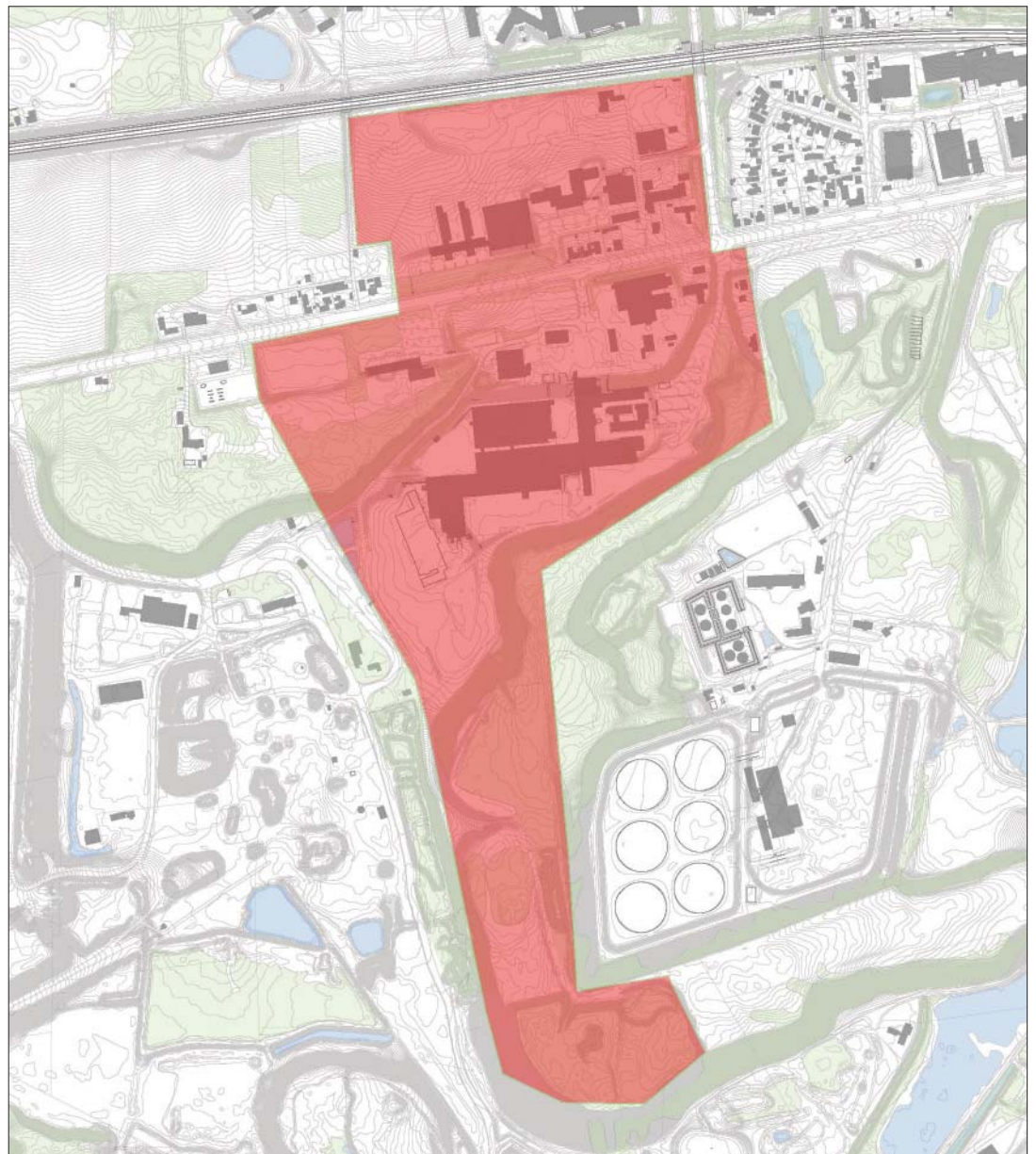
Rockwools fabrik er et eksempel på et samlet produktionsområde, der kun mangler boliger for at være en egentlig fabriksby. Bygningerne er meget forskellige, da de er bygget til forskellige funktioner i forskellige tider.



*Indgangen til Rockwools industriområde tegnes mod Roskildevej af den høje skorsten, der tydeligt markerer den tidligere produktion.*

## AFGRÆNSNING AF OMRÅDE

Rockwools fabrik og hovedsæde består af flere delområder med forskellig karakter. Hele området afgrænses mod nord af jernbanen, mod øst af et ældre boligkvarter, mod syd af et større grusgravslandskab og mod vest af åbne områder. Området er internt delt af Roskildevej, og på den nordlige del ligger forskningsafdeling, kontorbygninger og mindre lagre. Syd for vejen ligger administrationsbygning og produktionsbygninger nede i den gamle grusgrav.





## PRODUKTIONSANLÆG

Produktionsanlægget syd for Hovedgaden består af en lang række bygninger af forskellig art: Lave betonbygninger med færdigvarelager og ekspedition, træ- og murstensbygninger samt en hal i bølgeblik. Anlægget har mellem bygningerne smalle gadeforløb og små pladsdan- nelser, og omkring anlægget et asfalteret område.

Bygningerne varierer mellem en til fire etager og har store regulære rum med åbne planer og store lysindtag. Bygningerne har en sammensat materialitet med en vek- selvirkning mellem store betonelementer, smalle vinduer og forskellige materialesammensætninger: betonelement- er, gasbetonsten og monterede, bemalede træplader.

Anlægget er centreret omkring en skorsten, der fungerer som markør, og der fandtes tidligere et væld af rørføringer og andet teknisk udstyr, der dog er revet ned siden 2002. Bygningerne rummer nu lettere industri, engroshandel og lager, transportvirksomheder og lignende.

Industrianlægget er afgrænset fra de omkringliggende områder af høje skrænter med beplantning, der er udtryk for placeringen i den tidligere grusgrav.



## GRUSGRAVEN

Længst mod syd grænser produktionsområdet op til en eksisterende grusgrav, hvor råstofferne til stenuld- sproduktionen blev hentet. Det er et typisk grusgravs- landskab med store dynger grus og sten og en del trans- portbånd. Anlægget er placeret i en nedlagt grusgrav, så fabrikken ligger lavt og omgivet af skrænter og beplant- ning, hvilket lukker området og skærmer det. Områdets sydligste spids udgøres af fabrikkens deponeringsplads, kaldet Tippen, der inden længe overgår til Hedeland.



## ADMINISTRATIONSBYGNING

Administrationsbygningerne, to prunkløse treetagers kontorblokke, ligger nær hovedvejen mellem Hedehusene og Roskilde. Det er modulbyggeri opført i grå beton med rækker af tætsiddende vinduer.



## FORSKNINGAFDELING

Forskningsafdelingen ligger på den anden side af vejen og består ligeledes af forskelligartede bygninger, hvoraf de yngste er arkitektonisk nyskabende. Områdets nyeste bygninger, tegnet i 2000 af tegnestuen Vandkunsten, rummer Rockwools forskningsafdeling med laboratorier, værksteder, kontorer og møderum disponeret i delvist åbne, sammenhængende rumforløb i to smalle kontorfløje på tværs af et markant terrænfald. Det er en ny arkitektur på området med lette, højisolerede svævende skiver.

## HISTORISK BESKRIVELSE

Rockwools historie går tilbage til 1909, hvor murermester H.J. Henriksen og teglværksejer V. Kähler åbnede en grusgrav på Omø i Storebælt, og i 1935 købte man af et amerikansk firma rettighederne til at fremstille stenuld. Virksomheden begyndte i 1937 produktionen af stenuld i Hedehusene, da de købte en eksisterende grusgrav, hvor udvindingen af råstofferne til produktionen foregik. Det betød, at virksomheden var uafhængig af råstoffer udefra. Den tætte placering af råstofudvinding, produktion og administration er særligt for industrianlægget.

Fabrikken i Hedehusene brændte i 1938, men blev hurtigt genopbygget. Ti år efter havde fabrikken 70 ansatte. Produktionen voksede op gennem 1950'erne, og virksomheden udvidede produktionen til udlandet. Rockwools hovedsæde ligger fortsat i Hedehusene, men produktionen af stenuld ophørte i 2002, og der bliver i dag kun fremstillet mindre produkter på fabrikken.

## TILSTAND

Anlæggets nyere bygninger er i brug og i god stand, mens det funktionstømte produktionsanlæg bærer præg af manglende vedligeholdelse og brug. Alle udvendige rørforinger og installationer er fjernet, og bygningerne fremstår derfor som rene former. Der ses spor efter mindre nedrevne bygninger, og produktionsanlægget bærer præg af at være under afvikling.



*Produktionsanlægget var tidligere domineret af udvendige rørforinger og installationer, men disse er fjernet siden 2002, hvor produktionen stoppede.*

## MARKØRER

Rockwools tre hovedbygninger fungerer i sig selv som markører for virksomheden og for produktionen af stenuld fra 1937 til 2002. Administrations- og forskningsbygning markerer virksomhedens hovedsæde, mens produktionsanlægget samlet markerer den egentlige industrielle fremstilling.

Karakteristisk for området er den markante skorsten, som er synlig fra hele industrianlægget, men ikke er i funktion mere.

Stedet har både en landskabelig karakter med store åbne rum, der går i forbindelse med landskabet, og en bymæssig karakter med små gadeforløb og pladsskikkelser. Forskelle i materialitet og skift mellem små og store rum betyder, at området virker dynamisk og sammensat.

## POTENTIALER

Rockwools industriområde er stadig et aktivt hovedsæde, men produktionsanlægget er nedlagt og under afvikling. Bygningerne i produktionsanlægget er dog solide med mange brugbare kvadratmetre og godt dagslys, så anlægget er et godt emne til genanvendelse.

Det kan i den fremtidige planlægning udnyttes, at Rockwool stadig er til stede, og området kan med fordel rumme mange mindre virksomheder eller aktiviteter, der kan udnytte den isolerede beliggenhed og bygningerne.



# Teglværks- og Spæncom-grunden

## PRODUKTIONSOMRÅDE

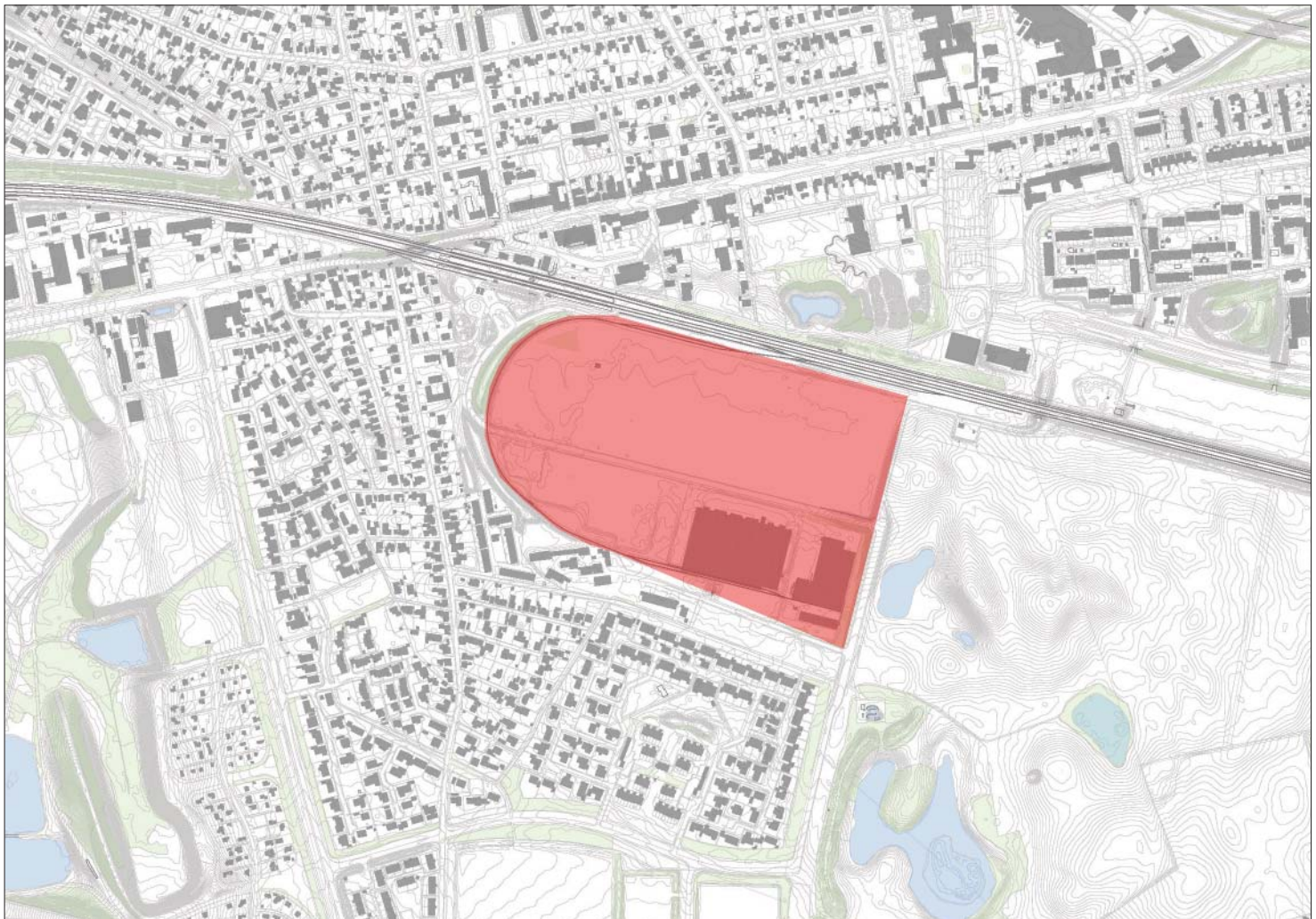
Produktionen i de bygningsanlæg, der har ligget på den tidligere Teglværks- og Spæncom-grund, har haft stor betydning for udviklingen af Hedehusene som industriby i det 20. århundrede. Tidligere lå her et stort teglværk med tørreovne, maskinværksteder, kalkværk og sandstensfabrik. Fabrikker, der alle blev afviklet fra 1960 og frem til nedrivningen af betonfabrikken Spæncom i 2009. I dag er der imidlertid kun få spor at aflæse fra industrianlæggene. Det karakteristiske ved områdets organisering er nu den store grusbelagte flade og to større lagerbygninger i områdets sydlige del. Området ligger i umiddelbar nærhed af Hedehusene stationsområde.



*Områdets nordlige del er belagt med grus efter nedrivningen af Spæncom-fabrikken og udgør i dag et stort, fladt og åbent areal.*

## AFGRÆNSNING AF OMRÅDE

Mod øst grænser det tidligere Teglværks- og Spæncom-område op til en mark, der er afgrænset af vej og sti. Mod nord er området afgrænset af jernbanen med en lav beplantning, og mod vest af en støjvold mod Reerslevvej-kvarteret. Mod syd grænser området op mod Industribyen, et mindre håndværksområde.





## HISTORISK BESKRIVELSE

På området lå fra 1897 til 1970'erne Hedehus Teglværk, der med tre større teglanlæg og flere mindre fabriksbygninger havde en stor produktion. Det senere Spæncom producerede fra 1947 betonelementer på området, og virksomheden købte hele grunden ved teglværkets lukning. Høje Taastrup Kommune opkøbte grunden i 2008, og Spæncoms bygninger blev revet ned i 2009 som et led i en fremtidig byudviklingsplan for den sydøstlige del af Hedehusene.

## ARKITEKTONISKE VÆRDIER

Som følge af nedrivningen udgør området i dag store åbne flader med to industribygninger på områdets sydlige del. I dag er der ingen spor fra Spæncoms industrianlæg. De få rester af industriproduktionen ses i resterne fra en have, der tilhørte teglværkets bestyrerbolig. Spor fra industriarven kan også aflæses i jernbaneskinneerne, der vidner om områdets godstransport. Jernbaneskinne indrammer området, undtagen mod øst.

## TILSTAND

Området er efter nedrivning af Spæncom-fabrikken næsten tømt for spor af industrikulturarv. Dog ligger der en fortælling i jernbaneskinneerne, som både understreger stedets landskabelige karakter og fortæller en historie om den industri, der har været og er på stedet.



*På området lå tidligere flere teglstensanlæg med skorstene, lagerbygninger, fabriksbygninger og jernbaneskinne, der transporterede råstoffer ind og færdige produkter ud.*

## MARKØRER

Den vigtigste markør fra industrihistorien på området er jernbaneskinneerne, der ligger i en ubrudt strækning og markerer områdets afgrænsning. De er med til at fortælle om den godstransport, der stadig finder sted i området.

De to store lagerhaller, der ligger som solitære kasser på fladen, fungerer også som markører for området gennem deres enorme skala, selvom de ikke har den store arkitektoniske værdi.

De resterende frugttræer i direktørens tidligere have i det nordvestlige hjørne af området har en vis fortælle-værdi ift. områdets historie, men er ikke i sig selv markører for industriel produktion.



## POTENTIALER

To af Hedehusenes største fabrikker har ligget her, men den stærkeste tilbageværende fortælling er jernbaneskinneerne, der fortæller om en industri, der har været. De er rumlige markører, der kan danne afgrænsning for en ny byudvikling på grunden, og historiske billeder og kort kan også inddrages i planlægningen.

*Området er omkranset af jernbanespor, der er gravet let ned i terræn. Begge lagerbygninger benytter jernbaneskinneerne til godstransport.*



# Industribyen

## PRODUKTIONSOMRÅDE

Industribyen ligger som en afgrænset enklave syd for Hedehusene Station mellem den tidligere Spæncom-grund og et parcelhusområde. Området rummer lettere industri og mindre håndværksvirksomheder, der ikke påfører omgivelserne miljømæssige gener. Bygningerne er i én eller to etager, og er udformet i klare former med en regulær vinduessætning. De lave bygninger, fraværet af fortove, den lave beplantning og pladsdannelserne mellem bygningerne gør, at Industribyen fremstår som en lille landsby. Området er en industrihistorisk lomme, der har høj fortælle- og bevaringsværdi.



*Industribyen er et homogent område, hvor alle bygninger spiller en rolle i områdets komposition. Murstensskorstenen fungerer som markør i kontrast til områdets lave bygninger.*

## AFGRÆNSNING AF OMRÅDE

Industribyens udstrækning er klart defineret. Mod nord afgrænses området af en græsvold, jernbaneskiner og den tidligere Spæncom-grund. Mod vest afgrænses stedet af et stakit mod nye ældreboliger. Industribyen grænser mod syd op til et parcelhuskvarter adskilt af en grøn kile.



## HISTORISK UDVIKLING

Området på Industrivej har været industri kvarter siden 1946. Området består af ni bygninger, hvor der har været drevet forskellige mindre virksomheder. Her har blandt andet været smedevirksomheder, en radio- og grammo-fonfabrik og fabrikation af køleanlæg, ligesom der har været produktion af forskellige produkter, såsom hjorte-takssalt og Lyma Lim. I dag anvendes bygningerne til mindre erhverv, beboelse, lager og hobbyformål.

## ARKITEKTONISKE VÆRDIER

Industribyens bygninger er små og brede med knop-skydninger og varierende taghældninger. Det er murede bygninger, der er pudset i forskellige farver, som frem-står som en samlet komposition. Bygningerne har en regelmæssig vinduessætning, og nogle facader har store garageåbninger som dørpartier. Bygningerne fremstår som tydelige enkeltbygninger, men udgør et sammensat hele i industribyens lille struktur.

## TILSTAND

Industribyens bygninger med tilhørende pladser og veje er i generelt god stand. Området bærer præg af at være i brug og blive vedligeholdt. Det har i denne sammenhæng haft betydning, at området er én samlet ejendom, så hel-heden er bevaret. Trævinduerne i enkelte af Industribyens facader trænger til at blive sat i stand.



*I Industribyen ses spor af industridetaljer, som har haft en funktionel betydning, f.eks. en udvendig trappe og store portåbninger med direkte forbindelse mellem bygning og gade.*

## MARKØRER

Hele Industribyen fremstår ved ankomst til området som en samlet komposition af farvede facader og gavle, der markerer, at her ligger der et lille industrifællesskab.

Særligt for området er også "landsbystrukturen" med den smalle vej og de små mellemrum og pladser, der dannes mellem de enkelte bygninger. Bygningernes forskydning i forhold til vejen danner små udposninger, der danner mindre pladser. Det er med til at give området den særlige karakter af at være en lille "industrilandsby".

## POTENTIALER

Industribyen fremstår som en velbevaret og afgrænset håndværkerby, der fortæller historien om den lette industri. Området bør beskyttes gennem planlægning, så det nuværende udtryk bevares. Der kan arbejdes med at sikre områdets fortsatte brug, så området fortsætter som en mindre industrilandsby.

*Områdets uderum er uden fortov, og bygningerne står direkte på fladen, hvilket gør, at området adskiller sig fra planlagte kvarterer med fortove*



# Hedelykken erhvervsområde

## PRODUKTIONSOMRÅDE

Hedelykken erhvervsområde er et blandet industriområde, der både rummer en gammel kaffesurrogatfabrik og nyere lager- og produktionshaller i stor skala. Den østligste trediedel af området er udbygget med ældre, blandet bebyggelse, mens de nye haller ligger mod vest.

## AFGRÆNSNING AF OMRÅDE

Området afgrænses mod nord af jernbanen, som har været afgørende for flere virksomheders placering her, og mod syd af Roskildevej. Områdets østlige ende er meget tæt på Hedehusene centrum, og er dermed stationsnært.



Kort 1:10.000

## HISTORISK BESKRIVELSE

Den markante industrihistoriske markør i området er Kaffesurrogatfabrikken Danmark, der ligger i områdets østlige ende. Den bliver grundlagt i 1902, og de nuværende bygninger er fra 1933. Området var på denne tid gennemskåret af talrige tipvognsspor, der førte grus og skærver fra grusgravene mod syd op til jernbanen. De er dog væk nu, og områdets vestlige del blev i 1973 udlagt til større lagervirksomheder.

## TILSTAND

Selvom hele området har været gennemskåret af flere jernbanespor, og der har ligget flere mindre fabrikker, er der kun Kaffesurrogatfabrikken tilbage. Resten af området er at betragte som et nyplanlagt erhvervsområde, der stadig er aktivt.

## MARKØRER

Områdets vigtigste markør er Kaffesurrogatfabrikken, der beskrives på de næste to sider.

I den østlige del af området, overfor Kaffesurrogatfabrikken, ligger det tidligere Hedelykke Andelsmejeri, som grænser op til Hovedvejen. Mejeriet blev grundlagt i 1888, og den nuværende hovedbygning er fra 1933. Bygningen er et markant og velproportioneret eksempel på en af de tidlige andelsmejerier, der breddes over hele landet. Mejerianlægget fungerer med sit sammenhængende bygningsanlæg i guldpuddet tegl som markør for området, og er en særligt markant repræsentant for en både lokal og regional nicheproduktion. Mejeribygningerne er i dag indrettet til kontorer.



## KAFFESURROGATFABRIKKEN DANMARK

Kaffesurrogatfabrikken er et delområde inden for erhvervsområdet Hedelykken. Området er et tidligere produktionsanlæg til kaffesurrogat med tilhørende medarbejderbolig. De tre fabriksbygninger er etagebygninger i fire-femetagers højde opført i 1933. Bygningerne er grundmuret, og hver etage repræsenterer et led i arbejdsprocessen. Denne type industrianlæg blev ofte anvendt i Danmark i tiden fra århundredeskiftet og frem til 1940'erne.



## ARKITEKTONISKE VÆRDIER

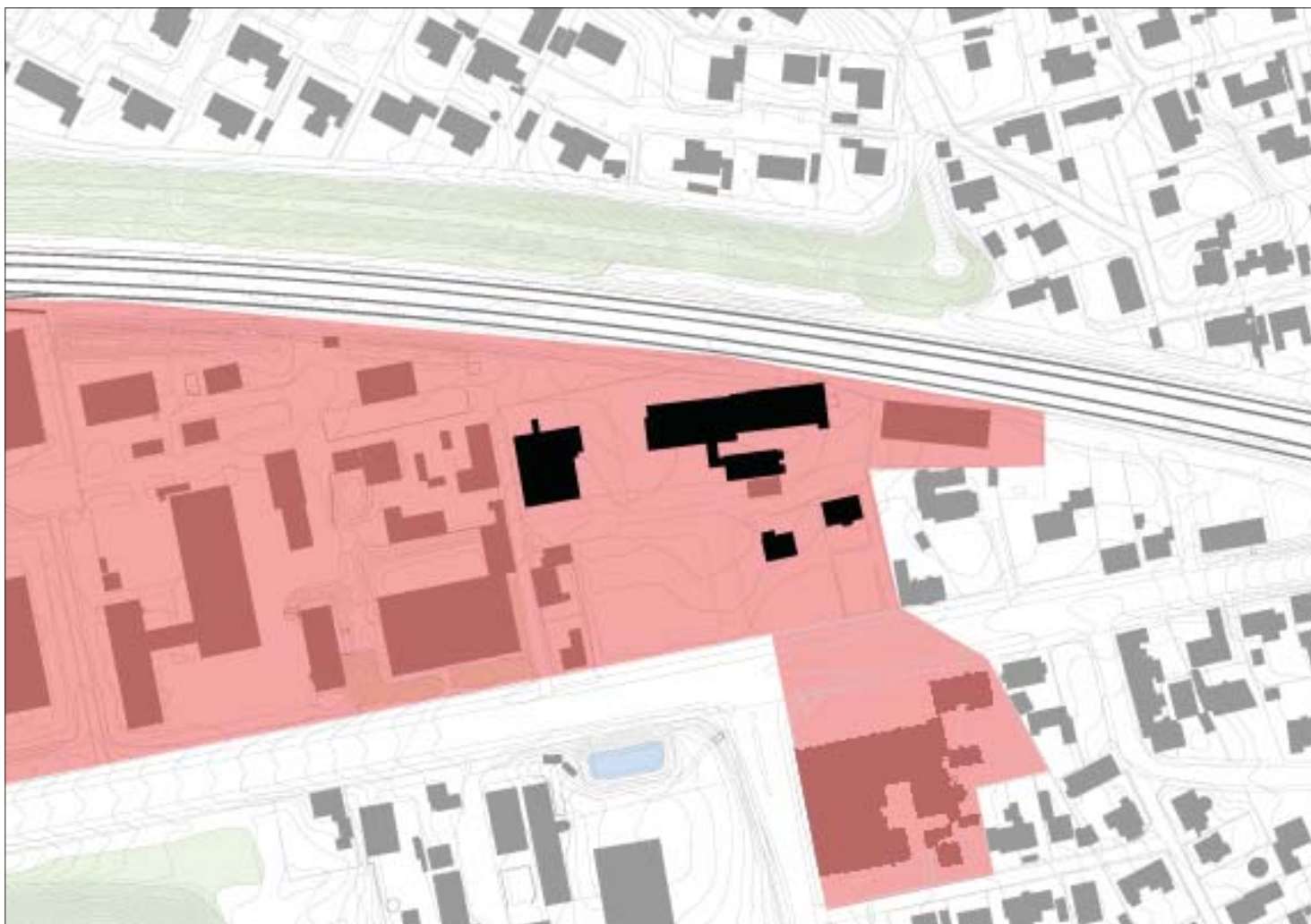
Fabrikkens fritliggende og veldefinerede bygninger er enkle i deres facadeudtryk, men har en fin detaljering i profileringen i det røde murværk. De tre hovedbygninger ligger på linie i en øst-vest retning, og danner derfor en samlet facade mod vej og jernbane. Vinduerne er placeret i et regelmæssigt interval. Bygningerne aftrappes i niveau fra fem etager til én etage, og mægler dermed mellem fladen og etagebygningens skala.



## AFGRÆNSNING AF OMRÅDE

Kaffesurrogatfabrikken er placeret i en kile mellem baneterrænet mod nord og Hovedvejen mod syd. Mod vest grænser området op til Beredskabsstyrelsens træningssområde og mod øst til et par enkelte boliger. Fabriksanlægget er trukket tilbage fra vejen og markeres mod vejen af en markant, rød murstensmur.

*Anlægget er karakteriseret ved sine slanke bygningskroppe, der ligger frit på fladen, og sammen danner en markant facade mod vej og jernbane.*



## HISTORISK UDVIKLING

Kaffesurrogatfabrikken grundlagdes i 1902 og producerede kaffetilsætning og senere erstatningskaffe. Den blev oprettet i et samarbejde mellem urtekræmmere og købmænd i provinsen. Fabrikken brændte og blev genopført i 1933, hvor de nuværende bygninger er fra. Fabriksanlægget lukkede for produktionen i 1970'erne, og området har siden været benyttet til campingvognsudstilling og mindre værksteder.

## LANDSKABELIGE VÆRDIER

Fabriksbygningerne står på et fladt areal mellem jernbanen og Hovedgaden, og der opstår dermed en kontrast mellem fladen og fabriksbygningerne, som ligger solitært og skyder sig op. Der dannes et mindre gadeforløb mellem de to af fabriksbygningerne. Områdets forplads er på nuværende tidspunkt et patchwork af beton, sten, grus og græs, men udgør en samlet flade. Der er rester af skinner fra transport mellem fabriksbygningerne.

## TILSTAND

Fabriksbygningerne fremstår som helhed velbevarede, da de er blevet løbende vedligeholdt. De er dog i risiko for at forfalde, da rummene ikke er i brug. Kaffesurrogatfabrikens anlæg er sårbart over for tilbygninger og ændringer, der ikke ligger i forlængelse af det eksisterende industri-anlægs samlede arkitektoniske udtryk.



*Bygningsanlægget har en enkelthed og ærlighed i sit udtryk, som er karakteristisk for periodens etagebygninger.*

## MARKØRER

Selve Kaffesurrogatfabrikens tre hovedbygninger er de vigtigste og ældste industrielle markører i Hedelykken industriområde.

Etagebygningerne er typiske produktionsbygninger fra perioden 1900 til 1940'erne, hvorefter fladebygninger bliver de mest dominerende. De er således markører fra en industriproduktion, hvor hvert led i produktionen havde sin etage med en central kraftkilde i bunden af bygningen. Det færdige produkt er blevet læsset og fragtet direkte med jernbanen, hvilket forklarer placeringen. Bygningerne er solide, brugbare og enkle i deres udtryk, og er sammen en markant repræsentant for industriproduktionen før 2. verdenskrig.

## POTENTIALER

Fabriksbygningerne har nu mistet deres oprindelige funktion, og det omgivende areal udlejes til udstilling af campingvogne. De solide bygninger, der er i god stand, udgør oplagte emner til genanvendelse, der kan gøre brug af den markante placering, de reelle rum og den gedigne bygningstruktur.

Det omgivende område bør udvikles samtidigt med bygningerne, så evt. nybyggeri og andre anlæg koordineres med en evt. ny brug af bygningerne.

*Rester af skinner fra industriproduktionen fungerer som fortælling om stedets produktion.*



# Hedehusene station og jernbane

## TRANSPORT

Hedehusene stationsanlæg udgør tre bygninger: En hovedbygning, to længebygninger og en tilhørende forstanderbolig. Mod vest ligger forstanderboligen og grænses op til perronen, adskilt af et højt værn. Den midterst placerede bygning udgør hovedbygningen med facader orienteret mod syd og nord. Den østvendte bygning er placeret i en 90 graders vinkel til hovedbygningen og danner en lille forplads til stationen. Den lille godsbygning ligger parallelt med hovedbygningen. Forstanderboligen er placeret selvstændigt afgrænset fra stationsanlægget.



*Stationsbygningerne er i én etage opført i rød mursten. Taget er helvalmet og vinduerne hvidmalede. Anlægget er enkelt i sit arkitektoniske udtryk med nyklassicistiske detaljeringer i gesims og omkring dørpartier.*

## AFGRÆNSNING AF OMRÅDE

Stationsanlægget ligger parallelt med banelegemet og er øst-vest orienteret. Mod nord ligger stationen trukket delvist tilbage fra Hovedgaden og er afgrænset af en mindre vej og nyere anlagt plads. Mod øst grænser stationen op til Hedehusene Centret og en busholdeplads.





## HISTORISK BESKRIVELSE

Jernbanen blev grundlagt i 1847, og Hedehusene blev stationsby mellem Roskilde og København. Det var med til at udvikle byen som industri- og handelsby.

Hakkemose Teglværk blev opført i 1847 og fungerede frem til 1915 som teglværk. Nye produktionsformer betød en effektivisering af produktionen og bevirkede, at teglværket i 1970'erne blev Danmarks største teglværk. Som følge af Hakkemose Teglværks stigende produktion udviklede byen sig fra at være en samling af landsbyer til at blive en egentlig industri- og handelsby.

I 1873 blev en ny stationsbygning opført som følge af den voksende industris behov. Jernbanestationen var i slutningen af 1800-tallet blandt Danmarks største godsstationer. Syd for jernbanen voksede industrien, og Hedehusene Teglværk åbnede i 1898 med direkte forbindelse til stationsanlægget. Stationen blev omdrejningspunkt i byens grundlæggelse som industriby i det 20. århundrede.



*Store industrivirksomheder grundlagdes syd for jernbanen og for at følge med det stigende behov anlagde man en ny station i 1915, tegnet af arkitekt Heinrich Wenck, der i dag udgør Hedehusene Station.*

## TILSTAND

Stationsanlægget har mistet sin funktion som stationsbygning og bruges idag til bl.a. socialt opholdssted. I dag bliver stationens bygninger kun delvist brugt. Stationsbygningerne er i god stand, men er i risiko for at forfalde som følge af den begrænsede brug. Den vestligt placerede bygning står tom.



## ARKITEKTONISKE VÆRDIER

Stationen har en høj arkitektonisk kvalitet, og har med sine enkle, røde murstensfacader, valmede, røde tegltage og nyklassicistiske detaljeringer et enkelt udtryk. Hovedbygningernes indre har en smuk flisebelægning og indbyggede stationsbænke.

Stationsbygningerne er i én etage, opført i rød mursten. Taget er helvalmet og vinduerne hvidmalede. Anlægget er enkelt i sit arkitektoniske udtryk med nyklassicistiske detaljeringer i gesims og omkring dørpartier. Den østligt placerede bygning danner sammen med hovedbygningen en L-form og en lille forplads til stationen. Mod vest ligger en lavere stationsbygning parallelt med hovedbygningen. Bygningen har været anvendt som vareopbevaring, og har et smalt repos, der løber langs husets facade og er en aflæsningsplads til gods.



*Stationsbygningen har med sin røde murstensfacade et solidt, enkelt og homogent udtryk. De hvidmalede vinduer, den hvidpudsede gesims og de hvidpudsede profileringer omkring stationens dørpartier skaber en detaljering og kontrast til bygningens meget homogene og tunge murstenskarakter.*



## FORSTANDERBOLIG

Vest for stationens hovedbygning ligger den tidligere stationsforstanderbolig, der med sin hvidpudsede facade og lysegrå gesims adskiller sig fra stationsanlæggets mørkerøde murstensfacader. Forstanderboligen er beliggende hvor den tidligere Hedehusene Station lå frem til 1915. Huset er opført i Bedre Byggeskik-stil i 1917.



*Stationen grænser mod syd op til en vendeplads, parkeringsplads og grøn kile, der er med til at adskille stationen fra den tidligere Spæncomgrund. Området afgrænses af landskabelig træk som en grøn kile af afstandsgrønt, træer og selvsået krat.*



## MARKØRER

Stationsanlægget er i sig selv en stærk industrihistorisk markør i kraft af anlæggets historiske betydning for Hedehusene og dets høje arkitektoniske kvalitet og fine detaljeringsgrad i bygningsfacaderne.

Hedehusene Station er både monumental og underspillet i sit arkitektoniske udtryk. De tre stationsbygninger ligger som enkelte bygninger, men udgør sammen et homogent anlæg. Bygningernes placering solitært på fladen bevirker, at anlægget får en monumental karakter på trods af stationsanlæggets lille størrelse.



## POTENTIALER

Stationsanlæggets høje arkitektoniske kvalitet og dets centrale placering i Hedehusene by gør det til en attraktiv bygning at genanvende til nye formål.

Hedehusene Station kan igen få en vigtig betydning for byen i planlægningen af et nyt stationsnært boligområde som et naturligt og centralt samlingspunkt.

*Den lille stationsbygning ligger parallelt med hovedbygningen og har et smalt repos, der har fungeret som afsæt for modtagelse og aflevering af varer og som fortæller om den aktivitet og trafik, der tidligere har været på stationen.*



# Nymølle Stenindustrier

## RÅSTOFOMRÅDE

Nymølles Grusgrav blev færdigudgravet i 1990'erne, men området bruges idag fortsat til produktion og oplag af grusmaterialer, der tilføres på et transportbånd fra en nærliggende grusgrav i Roskilde Kommune.

Området er overvejende præget af råstofudgravning og her ligger kun få bygninger, som har direkte tilknytning til grusproduktionen. Områdets midte er domineret af grusbunker og transportbånd, der forbinder mindre maskinhuse, tanke og sorteringsanlæg med hinanden.



*De tilbageværende transportbånd og sorteringsanlæg giver sammen med det øde landskab en stærk industriel karakter.*

## AFGRÆNSNING AF OMRÅDE

Nymølle Stenindustrier er beliggende syd for Roskildevej i den vestlige del af Hedehusene. Råstofgraven grænser mod øst op til Rockwools produktionsområde, der ligger i en tidligere grusgrav. Mod syd grænser området op til Hedeland.





## HISTORISK UDVIKLING

Nymølle Skærvefabrik grundlagdes i 1894, blev til Nymølle Stenindustri og har eksisteret siden 1909. Firmaet opkøbte i 1929 Nymølle Gård og de tilhørende jordarealer. Jordens beskaffenhed med store forekomster af ler og grus gjorde det til et attraktivt område for udvinding af råstoffer. Grusgravene er blandt de største grusgrave i Danmark.



## LANDSKABELIGE VÆRDIER

Området er markant præget af den råstofudvinding, der er foregået i området i over 100 år. Landskabet er et kuperet og varieret forløb med stejle skrænter, vandhuller og vild flora i periferien. I området findes en del natur, der er omfattet af naturbemyndelsesloven. Det gælder dels flere søer og en mose, samt forskellige dyre- og plantearter.



*Den første gravemaskine kom til Hedehusene grusgrav i 1929. Området er stadig produktions- og oplagringsplads for grusprodukter.*

## TILSTAND

Grusgraven blev færdiggravet midt i 1990'erne, men der foreligger endnu ikke en retableringsplan for området i forhold til Råstofloven. Tilladelsen til at oplagre og nedbryde grusmateriale ophører i 2012, og området er i det seneste forslag til lokalplan udlagt til placering af virksomheder med "særlige beliggenhedskrav" indenfor produktion, lager og transport.



## MARKØRER

De stærkeste landskabelige markører på den tidligere udvinding af råstoffer er de stejle skrænter, der nu er tilgroet med træer og buske. Områdets flade midte ligger langt under det oprindelige niveau, og grusgravens grænser kan tydeligt ses.

Det tilbageværende produktionsanlæg markerer den produktion, der stadig finder sted, og fortæller historien om transport, nedbrydning og sortering af råstofferne. De tilbageværende strukturer er rå, spinkle metalkonstruktioner, der er indbyrdes forbundet.



## POTENTIALER

Området har i kraft af sin afgrænsning og markante landskab potentiale for at blive udviklet som et samlet område. Det har med sit varierede terræn, vilde flora og vandhuller potentiale for at blive et nyt rekreativt område, og der kan placeres funktioner, der kan drage nytte af det isolerede og markante landskab.

*Transportbånd med grus fra Store Hede Grusgrav i Roskilde Kommune.*



# Beredskabsvej erhvervsområde

## RÅSTOFOMRÅDE

Området er, for den største dels vedkommende, gammel grusgrav. Hele den sydlige del er udgravet og ligger mere end 10 meter under niveauet for Hovedgaden. Området rummer nu Statoil, der har sit distributionsanlæg her, og Ikast Beton, der producerer og oplagrer betonvarer.

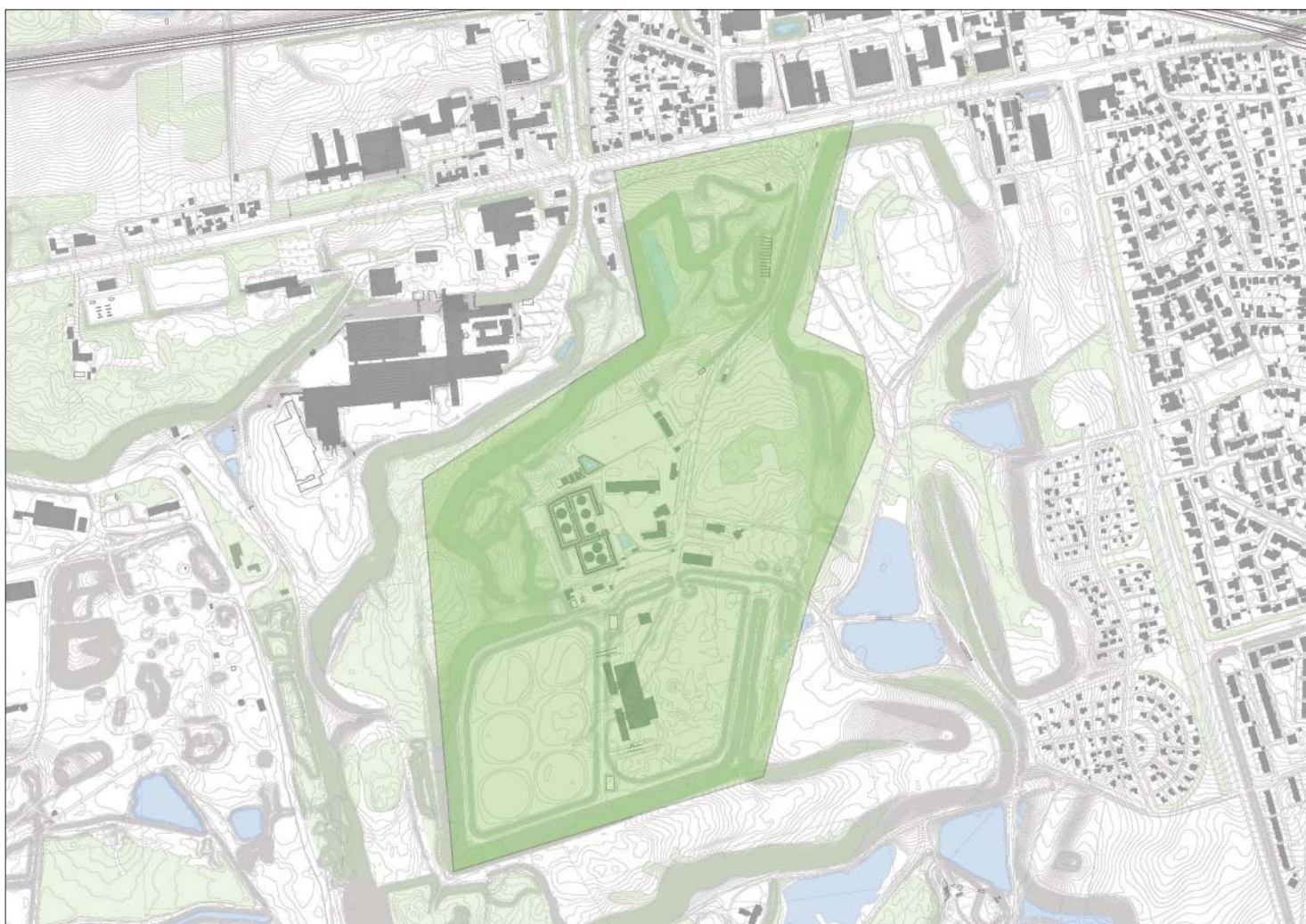
En stor del af området ligger ubenyttet hen, og der er i dag ikke offentlig adgang til området. Området er præget af store tankanlæg til olie.



*Olietankene ligger som store skulpturelle elementer i det åbne industrilandskab*

## AFGRÆNSNING AF OMRÅDE

Området er beliggende i den vestlige del af Hedehusene, syd for Hovedgaden og vest for Hedeland og øst for Nymølle Stenindustrier. Tilkomsten til området sker fra Hovedgaden via Beredskabsvej, der dagligt benyttes af tunge lastbiler.





## HISTORISK UDVIKLING

Udvindingen af råstoffer begyndte i området omkring 1900, og udgravningen sluttede i 1950'erne. Området er nu præget af store tankanlæg, da stedet har været et nationalt olieberedskabslager efter oliekrisen i 1970erne. Her lå seks enorme olietanke, men i dag er beredskabsanlægget afviklet og de største tanke revet ned. Statoils distributionsanlæg er dog stadig aktivt, og området har fortsat en vigtig funktion i den regionale oliedistribution.

## LANDSKABELIGE VÆRDIER

Områdets landskabelige værdier består i de stejle, beplantede skrænter, der tydeligt markerer den tidligere grusgravs udstrækning.

De store skulpturelle olietanke er med til at understrege de landskabelige kvaliteter og virker som dramatisk kontrast til det åbne, kuperede landskab.

## TILSTAND

Området er med distribution af olie og oplagring af betonvarer et lukket industriområde, der drager nytte af de høje støjvolde omkring. Området er præget af den tunge trafik, der er til og fra området.



*Området er præget af kuperede beplantede volde, der er med til at afgrænse det store, åbne industrilandskab.*

## MARKØRER

Størstedelen af området er tidligere grusindvindingsområde og har et stærkt kuperet terræn. Der er i dag ikke offentlig adgang til området, og en stor del af stedet ligger ubenyttet hen og er tilvokset med selvgroet grønt og krat. De volde, som er med til at afgrænse området, er beplantet med træer.

Et af områdets karakteristika er de store, skulpturelle oliesiloer, som er med til at skabe en særlig industrikarakter. Enkelte nye, større lagerhaller markerer den ny brug som oplagringsplads, men besidder ikke særlige arkitektoniske kvaliteter.

## POTENTIALER

Området er velegnet til placering af funktioner, der kræver afskærmning fra det omgivende miljø, som også er tilfældet i dag. Der er ingen spor tilbage efter den industrille råstofudvinding, så området kan med fordel fortsættes med nye funktioner, der kan drage nytte af de landskabelige forhold.

*Særligt for stedet er det kuperede terræn, der er opstået som følge af de mange råstofudvindinger. Området er præget af volde og stejle skrænter med beplantning.*



# Hedeland

## RÅSTOFOMRÅDE

Hedeland er et stort natur- og friluftsområde i et særpræget industrilandskab. Istidens sten-, grus- og sandaflejringer har i dette område dannet grundlaget for mere end 100 års grusgravning og vendt op og ned på den oprindeligt flade moræneslette.

Landskabets udformning er varieret og dramatisk og udgør et kuperet terræn med søer, sletter og skovområder. I Hedeland bliver de tidligere grusgrave, der udgør smukke naturlandskaber, anvendt til rekreative og kulturelle formål.



## AFGRÆNSNING AF OMRÅDE

Hedeland er 15 km<sup>2</sup> stort og placeret vest for Hedehusene langs Brandhøjgårdsvej og Maglehøjgårdsvej. Området grænser op til både Vindinge, Tjæreby og Tune. Området strækker sig gennem tre kommuner: Høje-Taastrup, Roskilde og Greve.

*Hedeland er i dag et stort naturskønt landskab, der er under stadig forandring og udvidelse som følge af de udgravninger, der stadig foregår i området.*





## HISTORISK BESKRIVELSE

Ved århundredeskiftet så private grundejere muligheden for at udvinde råstoffer i Hedelands frodige område. F.L. Schmidt grundlagde i 1897 det første teglværk, der øgede den lokale efterspørgsel på råstoffer. Fra begyndelsen af 1950'erne blev gravetempoet accelereret betydeligt, og omkring 1970 var flere hundrede hektar god landbrugsjord gennemgravet. I 1977 betød Råstoffloven, at ejerselskabet I/S Hedeland blev etableret, og at Hedeland blev udviklet til offentligt, rekreativt område.

## LANDSKABELIGE VÆRDIER

Hedelands landskab bærer tydelige præg af den industrielle udvinding af råstoffer. Efterbehandlingen af Hedeland er karakteristisk ved, at den understreger det menneskeskabte formsprog med landskabstræk som søer, kanaler, sletter, skove og bakker i et stiliseret landskab. Der blev dermed skabt nye rammer for aktiviteter og nye fremtidige anvendelsesmuligheder i takt med efterbehandlingen.

## TILSTAND

Hedelands kuperede terræn er resultatet af grusgravninger i det 20. århundrede og har siden 1970'erne været underlagt krav om efterbehandling. Området anvendes i dag til rekreative og kulturelle formål.



*I Hedeland er det kuperede terræn opstået som følge af over 100 års udgravning, men er siden 1978 blevet efterbehandlet til et parklignende landskab, der fremhæver de markante niveauforskelle.*

## MARKØRER

Landskabet besidder mange markører på industriel udvinding af råstoffer. De markante terrænforskelle danner bakker, skrænter, søer og sletter, der giver gode betingelser for flora og fauna. Landskabet er under pleje, så det bevarer karakteren af at være et kunstigt landskab.

Veteranjernbanen i området er til dels indirekte markør for stedets industrihistorie, selvom den ikke er et originalt industriminde, da den viderefører brugen af smalsporede tipvogne, der i stort omfang prægede landskabet og grusgravene i Hedeusene tidligere.

## POTENTIALER

Området er på grund af sine store naturkvaliteter og særprægede landskab et attraktivt område for fritidsaktiviteter og kulturelle arrangementer. Der bør fortsat i den videre udviklingen af området lægges vægt på det kulturskabte landskab, som et af Danmarks største grusgravsområder har efterladt.

*I Hedeland har det kuperede terræn, som er opstået efter udgravningerne, givet mulighed for at etablere blandt andet et stort amfiteater og en skibakke.*



# Kallerup Grusgrav

## RÅSTOFOMRÅDE

Kallerup Grusgrav nordøst for Hedehusne by er i dag privatejet udgravningsvirksomhed, og på nuværende tidspunkt er der ikke offentlig adgang. Der er tilladelse til at bruge stedet som indvindingsområde frem til 2016, og der eksisterer ikke en efterbehandlingsplan for graveområdet.

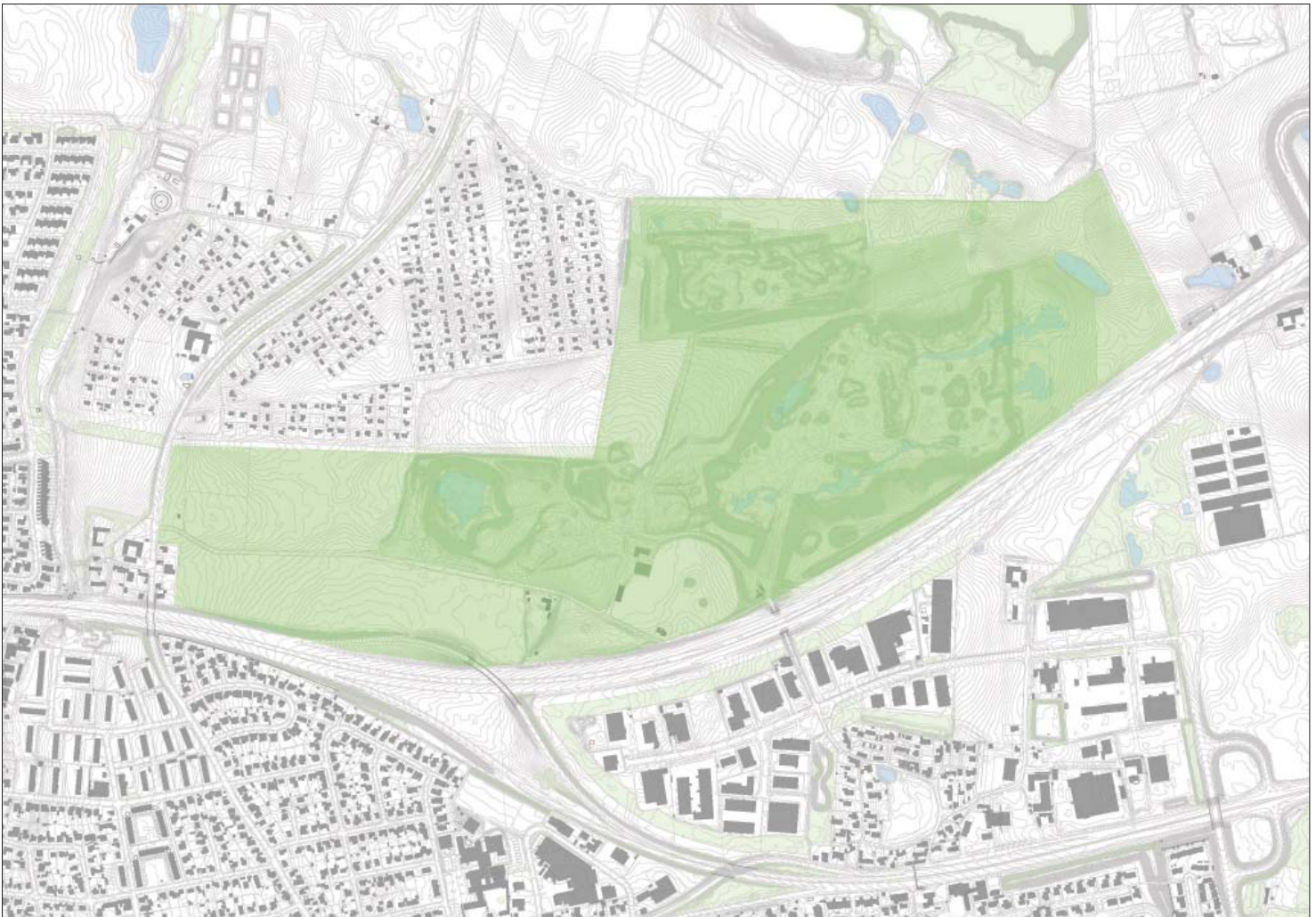
Området er en typisk åben grusgrav uden større bygninger. Den eneste bygning på området er en lille vejstation, der har karakter af et større skur. Landskabet er ellers domineret af stejle skrænter og grusbunker.



*Området kan på sigt indgå som en del af Fingerplanens grønne struktur og en evt. omdannelse til grønt område vil bidrage til en udvidelse af grønne områder både lokalt og regionalt.*

## AFGRÆNSNING AF OMRÅDE

Kallerup Grusgrav ligger i en lomme nordøst for Hovedgaden og grænser op til Holbækmotorvejen. Området har tidligere været en del af Kallerupgård, der de sidste hundrede år har frasolgt stadig mere jord til Kallerup Grusgrav.



## HISTORISK BESKRIVELSE

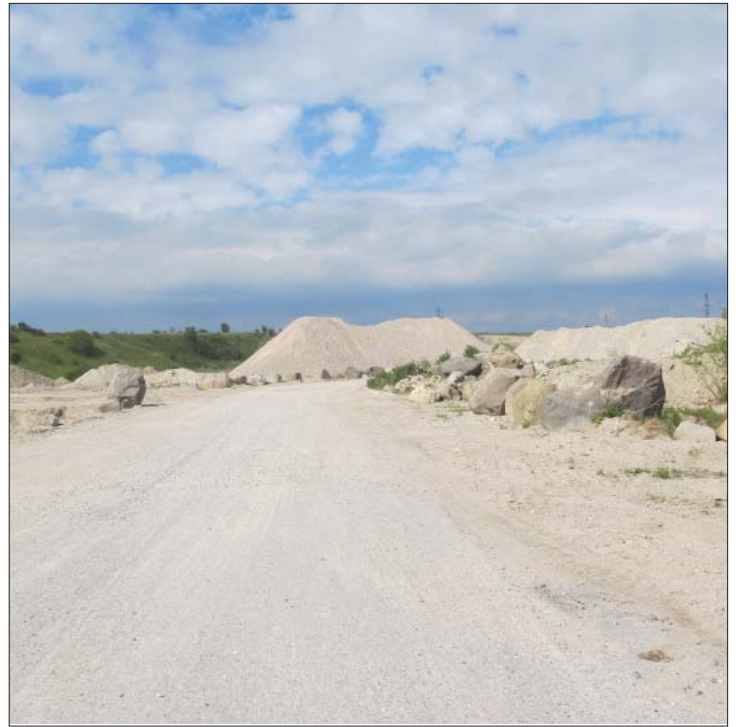
I 1909 købte Hedehus Teglværket en del af området og startede med at grave grus. Der blev etableret et tipvognsspor til teglværket. I mange år lå grusudvindingen stille, men fra 1959 påbegyndtes en mere omfangsrig grusudvinding og i løbet af de sidste 50 år er hele den vestlige del ind mod Kallerupvej udgravet. Den vestligste del af området er allerede retableret til landbrug, og siden begyndelsen af 1980'erne har de udgravede områder være benyttet som fyldplads.

## LANDSKABELIGE VÆRDIER

Kallerup Grusgrav har med sit kuperede og gølge område både landskabelige og kulturhistoriske værdier, der knytter sig til råstofudvindingen. De stejle skrænter markerer udgravningens omfang og skaber sammen med grusbunkerne et stærkt varieret og oplevelsesrigt landskab.

## TILSTAND

Kallerup Grusgrav er et kuperet landskab, der er formet efter råstofudgravning. Stedet er præget af at være et udgravningsområde med selvsået vegetation og et rigt fugleliv. Der er tilladelse til at bruge stedet som indvindingsområde frem til 2016.



*Råstofgraven i Kallerup har både geologisk og kulturhistorisk værdi og er af Naturstyrelsen udpeget som geologisk interesseområde.*

## MARKØRER

Områdets industrimarkører er de markante landskabstræk, som råstofudvindingen har efterladt. Det omfatter de stejle skrænter med lav beplantning, de kuperede terræn nede i selve graven og de søer, der dannes nederst i grusgraven.

## POTENTIALER

I Kallerup Grusgrav er der indvindingstilladelse frem til 2016. Grusgraven kan derfor tænkes med ind den fremtidige planlægning for Høje-Taastrup Kommune og indgå som en del af udviklingen af nye rekreative grønne arealer i tilknytning til bolig- og erhvervsområder.

*I Kallerup Grusgrav kan man studere undergrundens struktur og opleve særlige terrænformer og markante landskabsdannelse.*



# Skjørrings Vænge

## ÆLDRE BOLIGOMRÅDE

Skjørrings Vænge er et ældre boligkvarter, der ligger som en afgrænset enklave omgivet af industriområder i hede-husenes vestlige del. Området er struktureret omkring én gennemgående vej uden fortov og består af fritliggende huse på en-to etager på små grunde.

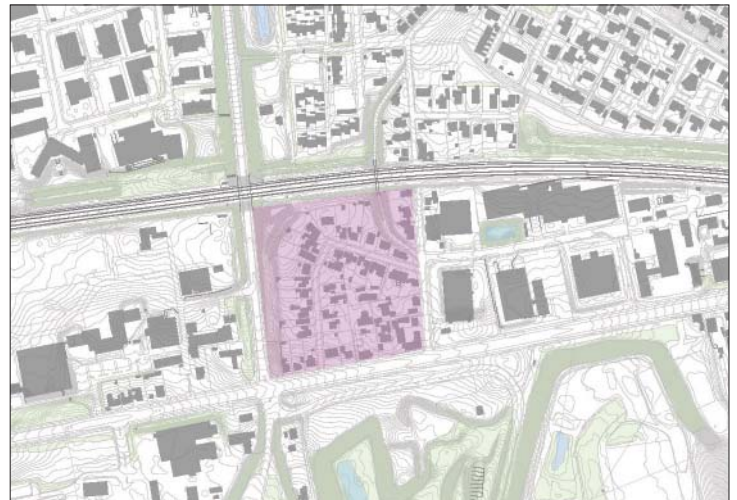
*Skjørrings Vænge fremstår som en afgrænset enklave af boliger*



## ARKITEKTUR OG MARKØRER

Skjørrings Vænge er asfalteret, men har ingen fortove. De små forhaver med græs og buske grænser direkte op til vejen, hvilket er karakteristisk for et ældre og uplanlagt boligområde. Vejene mod vest og øst, der grænser op til industriområderne, har fortove og adgang for større køretøjer.

Bygningerne på Skjørrings Vænge har intet indbyrdes hierarki, men udgør et samlet forløb af en-toetagers enfamilieshuse med sadeltage. Der er derfor ingen enkeltstående bygning, der fungerer som markør af området.



Kort 1:10.000

## HISTORIE OG AFGRÆNSNING

Kvarteret er opstået som arbejderkvarter i 1920'erne, men rummer i dag ingen direkte spor efter industriproduktion.

Området grænser mod syd op til Hovedvejen og udgør en lille enklave af private boliger. Bygningerne, der grænser direkte op til Hovedvejen, ligger trukket let tilbage fra vejen og er adskilt af buske og hegn. Mod øst er området afgrænset af en vej, der støder op til et nyere industriområde og Beredskabsstyrelsens område. Vejen ender blindt ved et højt værn, der afskærmer området fra banelegemet. Vejen munder ud i en mindre sti, der fører henover banelegemet. Mod nord er området til dels afgrænset af bane-terrænet og afstandsgrønt. Mod vest grænser området op til Rockwool. Der løber en bred, grøn kile, bestående af afstandsgrønt, buskads og høje træer, der indrammer området mod nordvest.



*Karakteristisk for Skjørrings Vænge er overgangen mellem boligbebyggelsernes lille skala og industriområdernes store skala.*

# Det gamle Hedehusene

## ÆLDRE BOLIGOMRÅDE

Området nord for Hedehusene Station rummer de ældste rester af de oprindelige Hedehuskroer, der lå ved den gamle Kongevej. Området blev ombygget og udbygget i 1920'erne og 1930'erne, hvor mange beboere arbejdede enten på teglværket eller i grusgravene.

*Områdets udstrækning markerer den tidligere sognegrænse*



Kort 1:20.000



## ARKITEKTUR OG MARKØRER

Området er præget af de smalle og uplanlagte gadeforløb uden fortove, der markerer kvarterets selvbyggede karakter.

De fritliggende enfamiliehuse i en-to etager er bygget i meget forskellige materialer og byggeskik, men er dog alle enkle og uden unødigt dekoration. Det er kendetegnende for området, at de fleste bygninger er bygget om og udvidet i flere omgange, hvilket understreger det private ejerskab og den selvgroede karakter.

## HISTORIE OG AFGRÆNSNING

Området nord for jernbanen beskrives som "det gamle Hedehusene". Her lå den tidligere Kongevej på strækningen mellem Roskilde og København. Kongevejen blev anlagt i 1600-tallet og her lå flere kroer. Grannsvej er den eneste tilbageværende rest af den gamle kongevej mellem Roskilde og København. Her lå de bygninger, der ligger til grund for Hedehusenes bynavn. Området blev udbygget som arbejderkvarter i 1920'erne, men rummer i dag ingen direkte spor efter industriproduktion.

Området er et boligområde beliggende nord for hovedgaden og nord for stationsforpladsen og er afgrænset af baneområdet og Hovedgadens viadukt. Området grænser mod nord op til Ny Fløng. Mod vest grænser området op til Haveforeningen Bakkevej. Kvarteret udgør en sammensat bygningsmasse med et-toplanshuse.



*I dag synes områdets karakter af at være "det gamle Hedehusene" udvisket og områdets grænser er ikke tydeligt definerede.*



# Reerslevvej

## ÆLDRE BOLIGOMRÅDE

Bygningerne i området er boliger opført af det tidligere teglværks medarbejdere. Bygningerne i området udgør i dag en samling af en-toplans huse med sadeltag og enkelte større bebyggelser, som har været små gårde. Bygningstyperne varierer i udtryk, men det fælles udgangspunkt i teglet fra fabrikken kan til dels anes på tværs af husene.

*Områdets bygninger er brogede i deres udtryk, men den smalle gadestruktur binder områdets bebyggelser sammen, så det fremstår som en lille landsby.*



## TILSTAND OG AFGRÆNSNING

Området bærer præg af ombygninger og tilbygninger og er på den måde i risiko for at miste sin landsbykarakter og sammenhæng til det tidligere teglværk.

Områdets hovedvej er Reerslevvej, en mellembred vej med fortov i den ene side. Herfra udgår smallere, blinde veje uden fortov. Vejene er lukket af et stakit i den ene ende og grænser op til en asfalteret sti, der er med til at definere, hvor industri boligområdet afgrænses. Mod syd er området afgrænset af en sti og grønt område med træer.



Kort 1:20.000

## HISTORIE

Boligkvarteret ved Reerslevvej er boliger bygget af arbejdere fra teglværket i tidsrummet 1900-1930. Området bærer præg af smalle gadeforløb med mange små og blinde veje. Karakteristisk for området er den smalle gadestruktur, hvor vejens beskaffenhed varierer og er skiftevis asfalteret og tilvokset med græs.





# Hovedgaden

## HANDELSOMRÅDE

Hedehusene Hovedgade bærer i dag præg af at være en trafikal gennemgangszone, hvor der kun er få spor efter industrikulturarv. Forretningsgaden vidner dog om, at Hedehusene udviklede sig fra at være en samling af små landsbyer til at være en industri- og arbejderby med et handelscentrum.

*Forretningsgaden opstod med udbygningen af Hedehusene som industri- og arbejderby. Her lå den tidligere Hedehusene stationskro.*



## ARKITEKTUR OG MARKØRER

Bygningerne i Hovedgaden består overvejende af toetagers bygninger med sadeltag, der ligger parallelt med Hovedgaden. Der ligger desuden en række bebyggelser fra 1960'erne, blandt andet Hedehusene Centret.

I Hovedgaden er den industri- og håndværksvirksomhed, der har været, stort set udvisket. Alle bygninger er bygget om og har ændret anvendelse. Så derfor er der ingen egentlige industrielle markører. Området er et eksempel på et handelsområde og en bymidte, der opstod som resultat af byens og industriens vækst.



Kort 1:10.000

## HISTORIE OG AFGRÆNSNING

De første forretninger flyttede ned på Hovedgaden i slutningen af 1890'erne, og snart efter fremstod den som en typisk forretningsgade for en mindre industristationsby. I dag er der forretninger, der gør den til handelsområde for lokalområdet.

Hedehusenes forretningsgade begynder ved stationen og den tidligere jernbanekro, der er beliggende ved viadukten under jernbanen. Handelsgaden ender omkring Kallerupvej og Ansgarkirken. Bag ved Hovedgaden ligger byens bypark og postcenteret, der ligger placeret ved stationsområdet. Posthuset står i dag tomt.

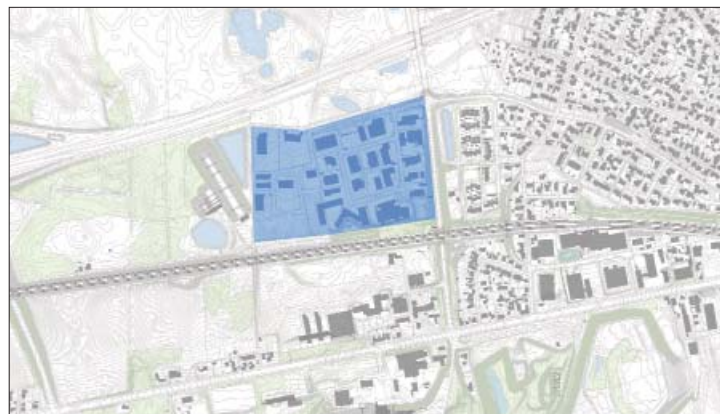


*Et indgangsparti til den tidligere smedje i Hedehusene Hovedgade.*

# Nyere erhvervsområder

## GULDALDEREN

Området beliggende i Hedehusenes vestlige del blev udlagt i 1986 til mindre industri, reparations- og lagervirksomhed. Områdets bebyggelse er fortrinsvist fritiliggende toetages lagerbygninger med omgivende parkerings- og oplagringspladser.



Kort 1:20.000



## RUNDAGEREN

Området blev planlagt i 1960, hvor en byplanvedtægt udlægger området til værkstedsformål. Brugen fastlægges som erhvervsområde uden væsentlig miljøbelastning, hvilket omfatter lettere industri, værksteder, lager, engros- og entreprenørvirksomhed. Området består i dag af spredte halbygninger på max. to etager opført fra 1970'erne og frem, omgivet af parkering og oplagring.

## MAGNOLIAVEJ

Det mindre erhvervsområde blev udlagt i 1969 som en blandet bolig- og værkstedsbebyggelse. Ønsket var at skabe et værksteds kvarter, der ville harmonere med den omkringliggende parcelhusbebyggelse. De lave lagerhaller ligger derfor bag en række af parcelhuse, opført samtidigt og ud til Holbækmotorvejen, kun adskilt af et grønt bælte.



Kort 1:20.000



Kort 1:20.000

## BALDESRBRØNDE

Området er udlagt som erhvervsområde i 1981 omkring den gamle Baldersbrønne landsby, der nu ligger som en lille enklave blandt mange større en-toetagers lager- og produktionshaller. Området er klart afgrænset af Holbækmotorvejen, Roskildevej og transportkorridoren mod øst.

## 5. Litteratur og billedfortegnelse

### 5.1 LITTERATUR

Bloch, Niels. Hedehusene og jernbanerne. Forlaget Blochposten, 2005.

Birket-Smith, Thomas (red.): Industri – Arkitektur. Arkitekturtidsskriftet B. 2010.

Danmarks Miljøportal, [www.miljoportal.dk](http://www.miljoportal.dk)

Dansk Bygningsarv. Forstædernes bygningskultur 1945-1989 – På sporet af forstadens bevaringsværdier. Dansk Bygningsarv, 2009.

Dansk Bygningsarv. Industriens Bygningsarv. Dansk Bygningsarv for Realdania, 2011. [www.bygningskultur2015.dk/industriarv](http://www.bygningskultur2015.dk/industriarv)

Hyldtoft, Ole. Den teknologiske udvikling i Danmark, i Produktion og arbejdskraft i Danmark igennem 200 år. S. 37-58. København: Nyt fra Samfundsvidenskaberne, 1990.

Høje Taastrup Kommune. Kommuneplan 2010, [www.htk.odeum.com](http://www.htk.odeum.com)

Johansen, Hans Chr., På sporet 1847-1997 – Jernbanerne, DSB og Samfundet, bd. III, Jernbanerne i bilismens skygge 1950 – 1997. Odense, 1997.

Jørgensen, Caspar m. fl.. Industri Industri. 25 stk. dansk kulturarv. Kulturarvsstyrelsen. Gads forlag, 2007.

#### Web:

[www.kulturjagt.htk.dk](http://www.kulturjagt.htk.dk)

[www.htk.dk/Fritid\\_og\\_Kultur/Kunst\\_og\\_kultur/Byvandring/Hedehusene](http://www.htk.dk/Fritid_og_Kultur/Kunst_og_kultur/Byvandring/Hedehusene)

[www.htk.dk/Erhverv/Byudviklingsprojekter/Hedehusene/Vision\\_Gammelsoe](http://www.htk.dk/Erhverv/Byudviklingsprojekter/Hedehusene/Vision_Gammelsoe)

[www.kulturarv.dk/kommune-turisme/industrikultur/industrihistoriens-danmarkskort/rockwool](http://www.kulturarv.dk/kommune-turisme/industrikultur/industrihistoriens-danmarkskort/rockwool)  
[www.spaencom.dk/Historie](http://www.spaencom.dk/Historie)  
[www.hedeland.dk](http://www.hedeland.dk)

## 5.2 BILLEDFORTEGNELSE

Hvor ikke andet er angivet, er billedet © Dansk Bygningsarv.

Hvor ikke andet er angivet, er baggrundskort © Høje Taastrup Kommune.

Forside: © Byhistorisk samling og arkiv i Taastrup

17: Kort: © Byhistorisk samling og arkiv i Taastrup

18: Fotos: © Byhistorisk samling og arkiv i Taastrup

19: Fotos: © Byhistorisk samling og arkiv i Taastrup

20: Kort: © Byhistorisk samling og arkiv i Taastrup

26: Foto øverst: © kulturstyrelsen.dk

28: Foto øverst: © Byhistorisk samling og arkiv i Taastrup

30: Foto øverst: © Byhistorisk samling og arkiv i Taastrup

31: Foto øverst: © Byhistorisk samling og arkiv i Taastrup

33: Foto øverst: © Byhistorisk samling og arkiv i Taastrup

35: Foto øverst: © Byhistorisk samling og arkiv i Taastrup

38: Foto øverst: © Byhistorisk samling og arkiv i Taastrup

42: Foto øverst: © Byhistorisk samling og arkiv i Taastrup, Foto nederst: © hedeland.dk

48: Foto øverst: © Byhistorisk samling og arkiv i Taastrup



## 6. Kortbilag

### OVERSIGT OVER KORTBILAG

---

#### Hovedkort

1. Udpegede industriområder i Hedehusene

#### Tematiske kort

2. Historisk udvikling
3. Placering af industribygninger
4. Rekreative områder

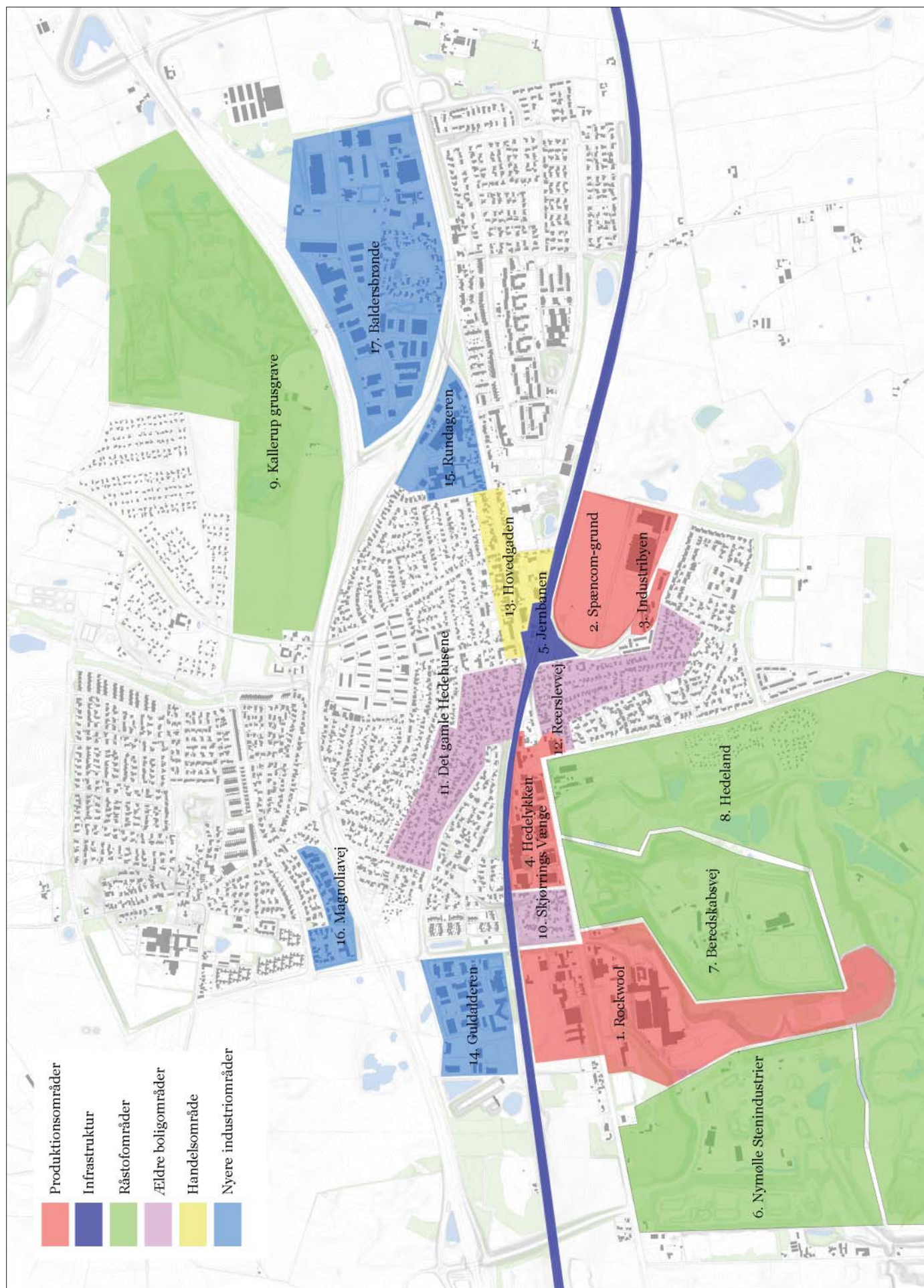
#### Historiske kort

5. Hedehusene 1900
6. Hedehusene 1932
7. Hedehusene 1968
8. Hedehusene 1987

#### Planmæssige kort

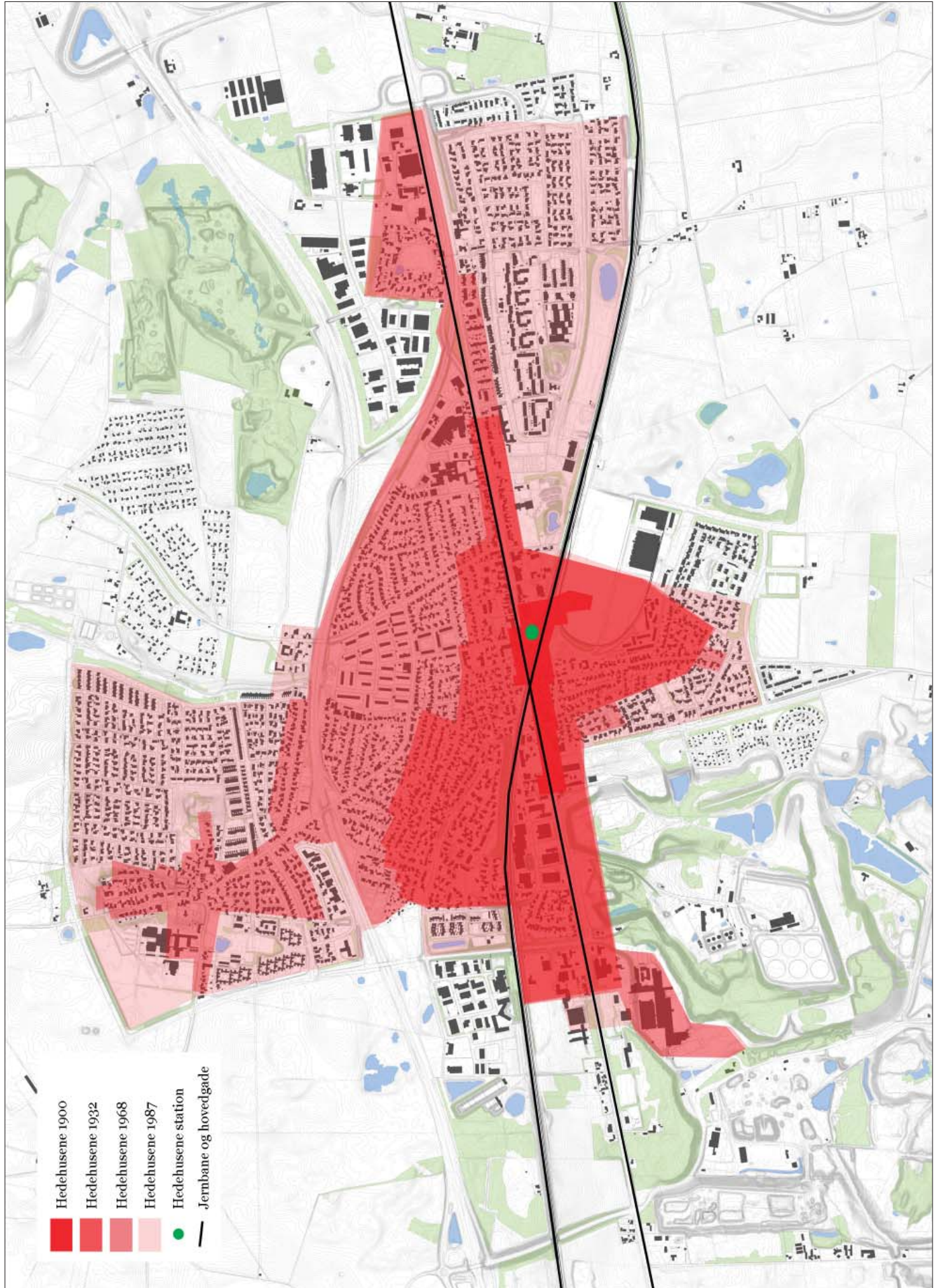
9. Trafikale forhold
10. Råstofudvinding
11. Bymidte og stationsnærhed
12. Anvendelse
13. Rekreative områder og stier
14. Udviklingsområder udpeget af Høje-Taastrup Kommune

# 1. Udpegede industriområder



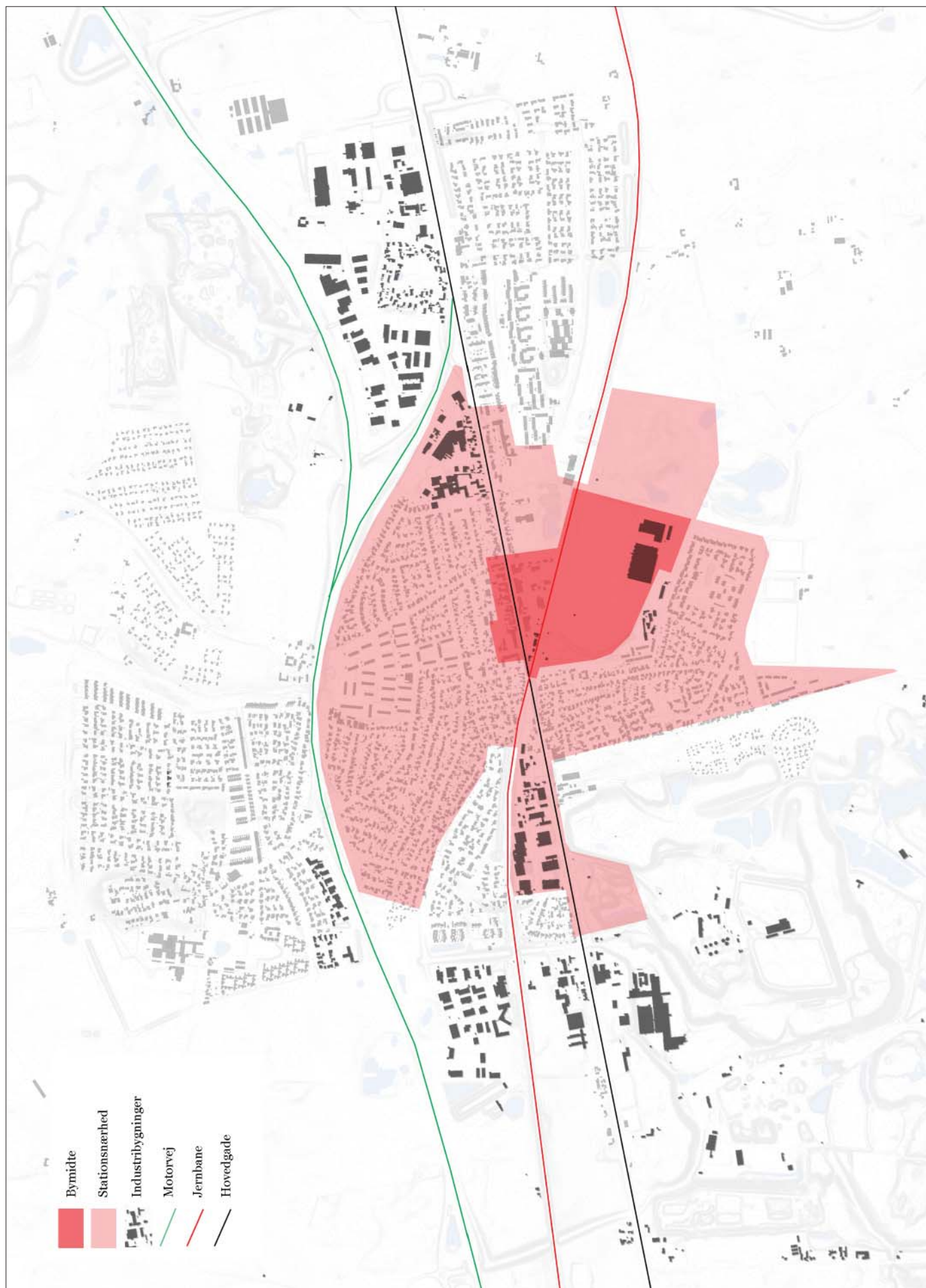


## 2. Historisk udvikling

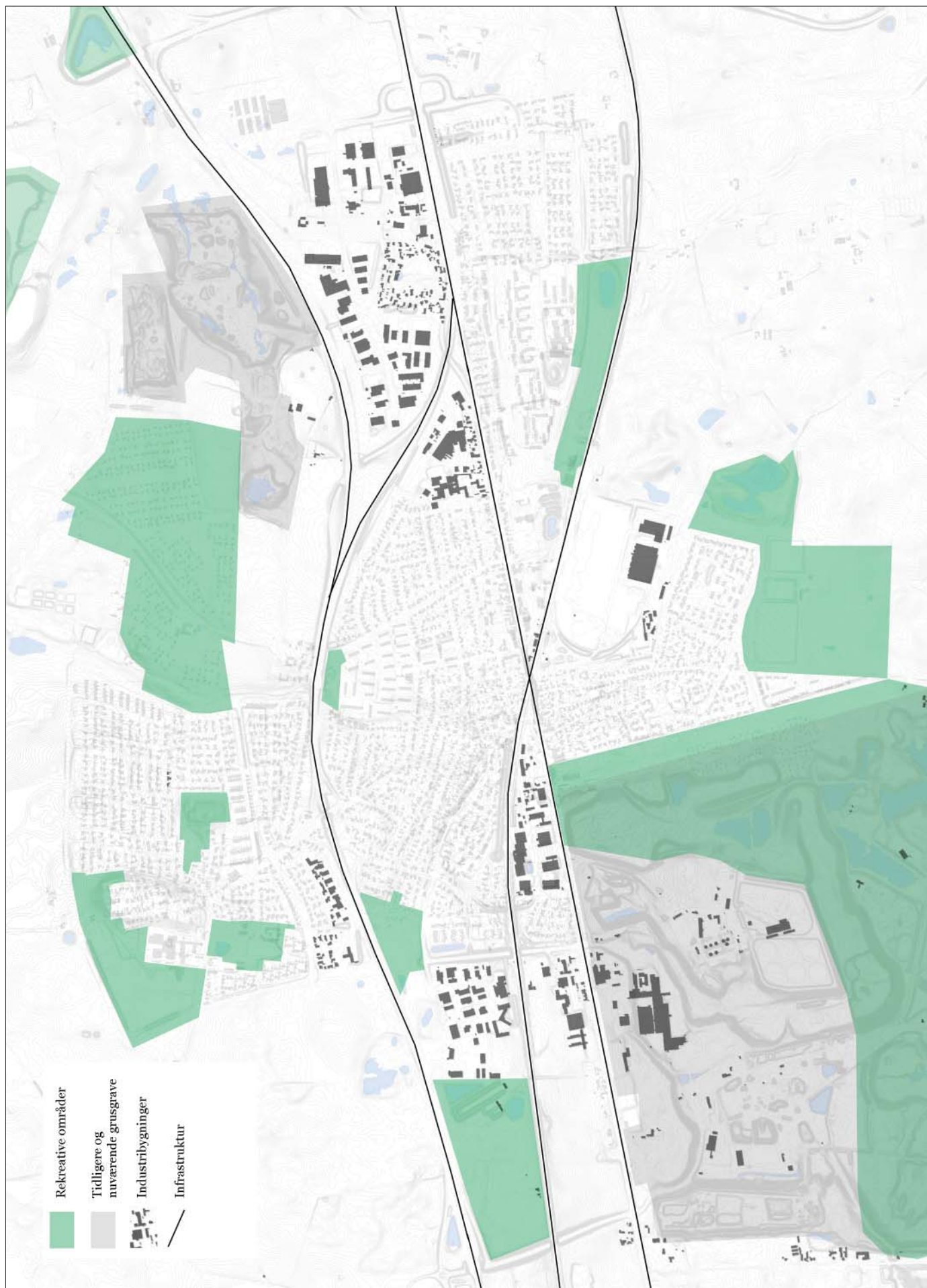




### 3. Placering af industribygninger



## 4. Rekreative områder





# 5. Hedehusene 1900

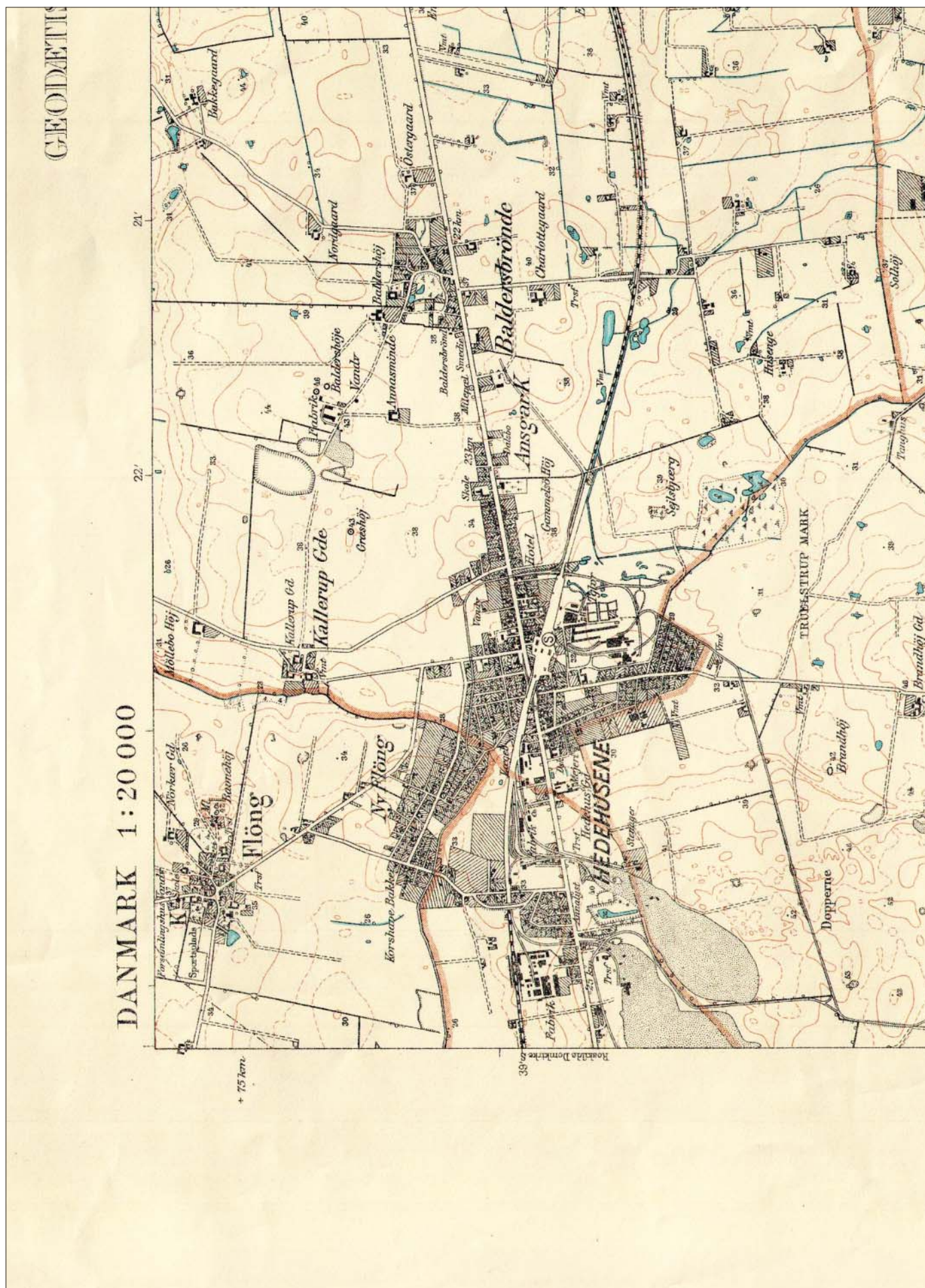


Kort 1:20000

Kilde: Byhistorisk samling og arkiv i Taastrup



# 6. Hedehusene 1932

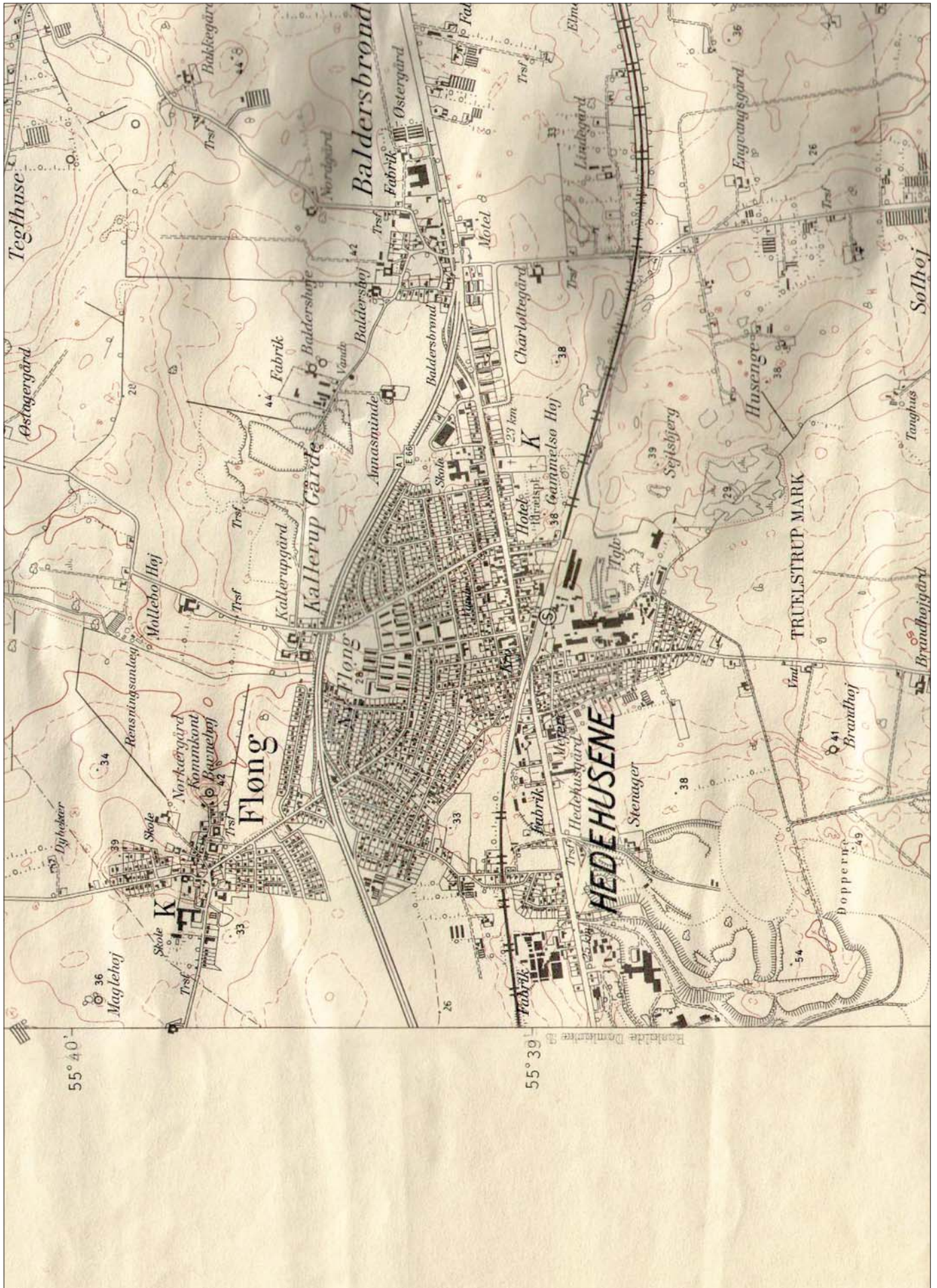


Kilde: Byhistorisk samling og arkiv i Taastrup

Kort 1:20000



# 7. Hedehusene 1968

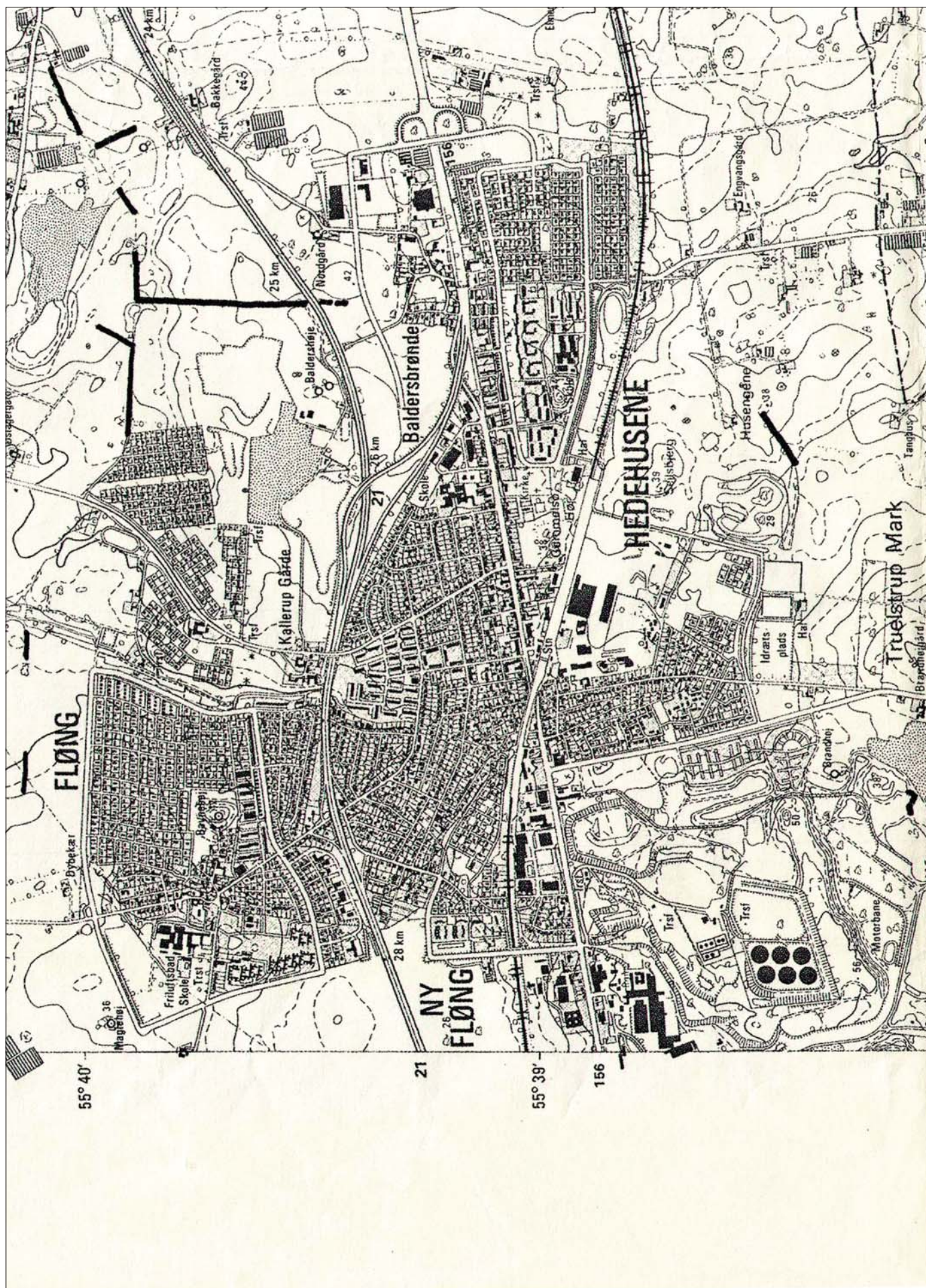


Kort 1:20000

kilde: Byhistorisk samling og arkiv i Taastrup



# 8. Hedehusene 1987



Kort 1:20000

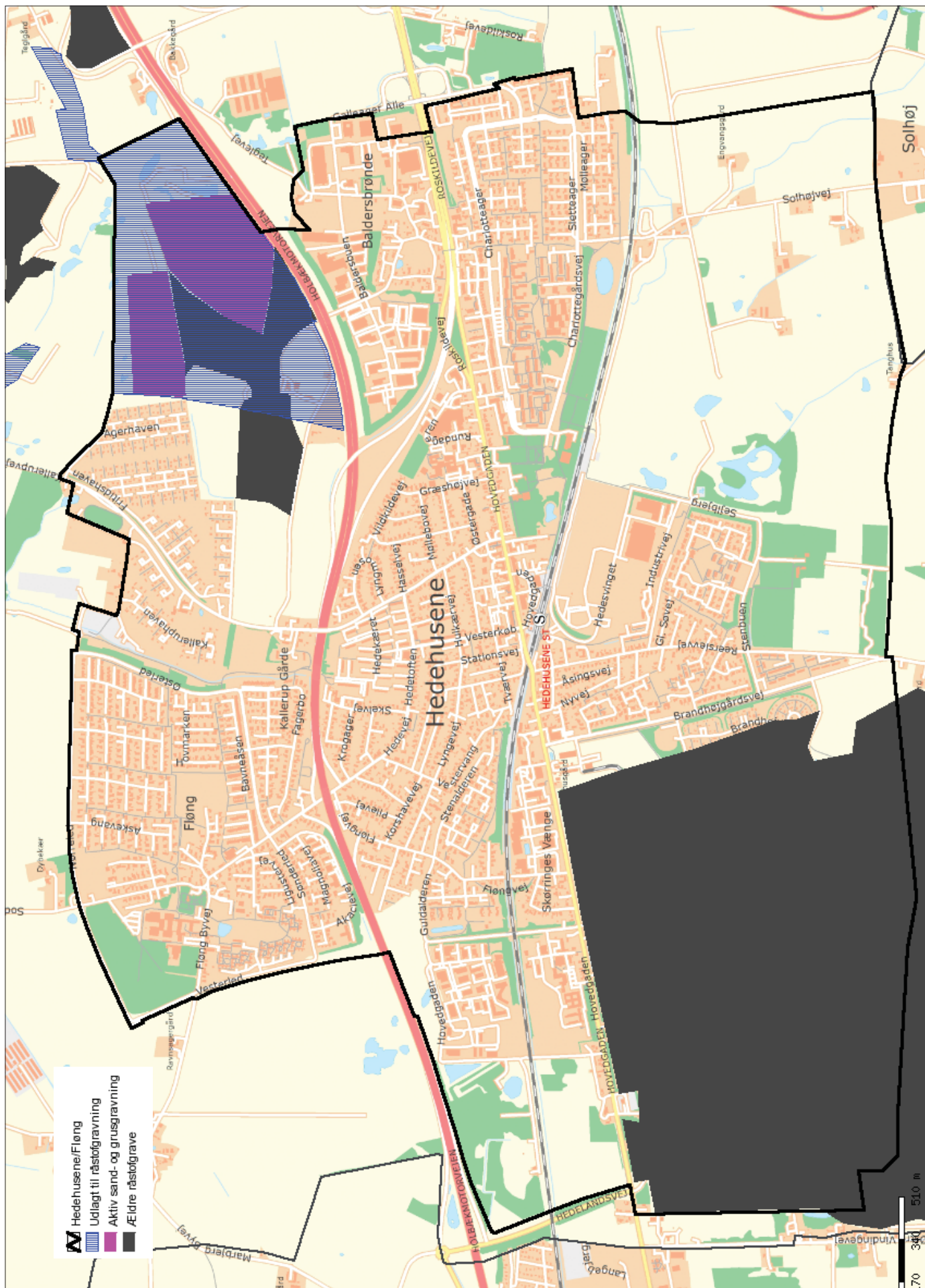
Kilde: Byhistorisk samling og arkiv i Taastrup





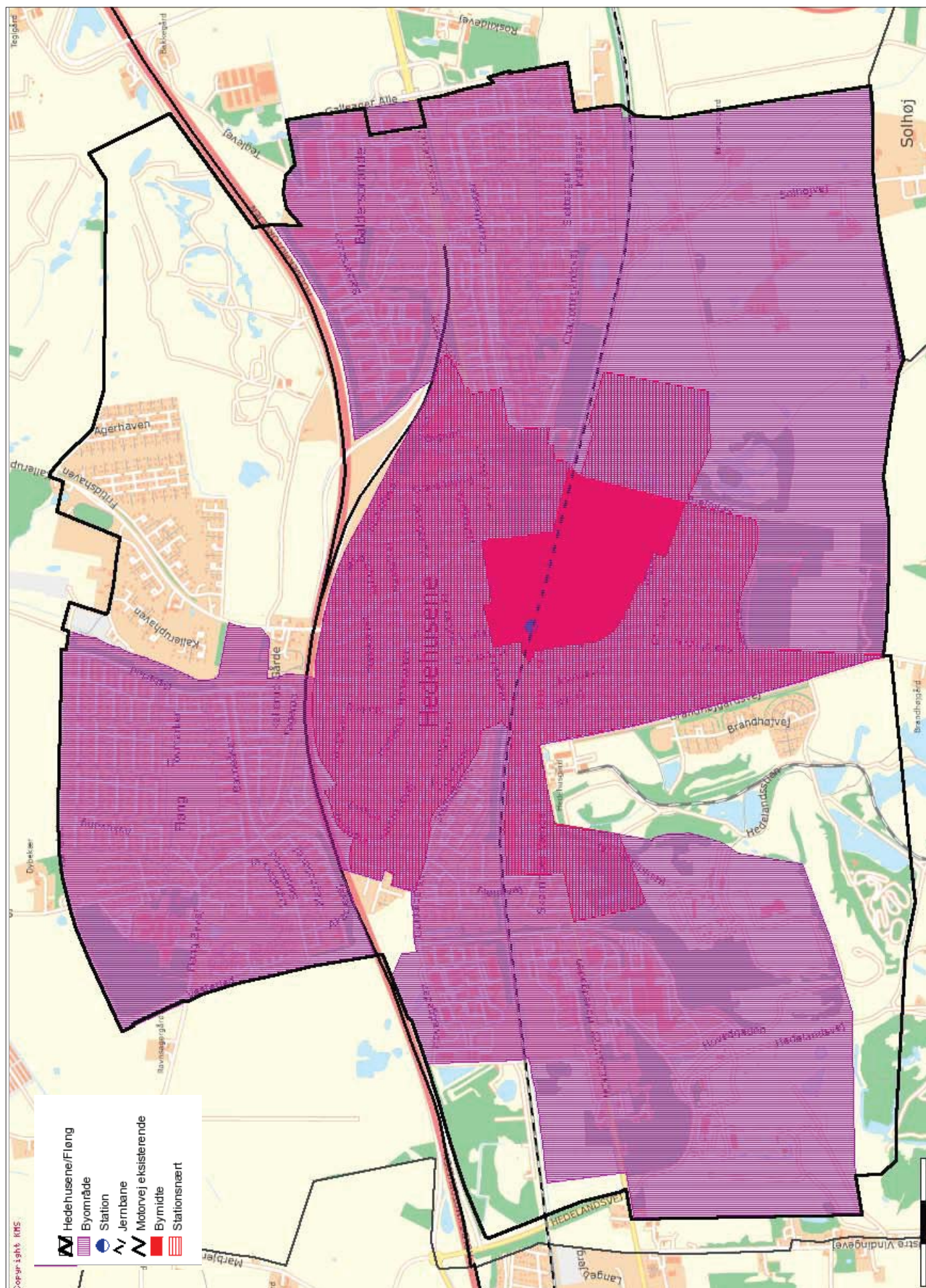


# 10. Råstofudvinding



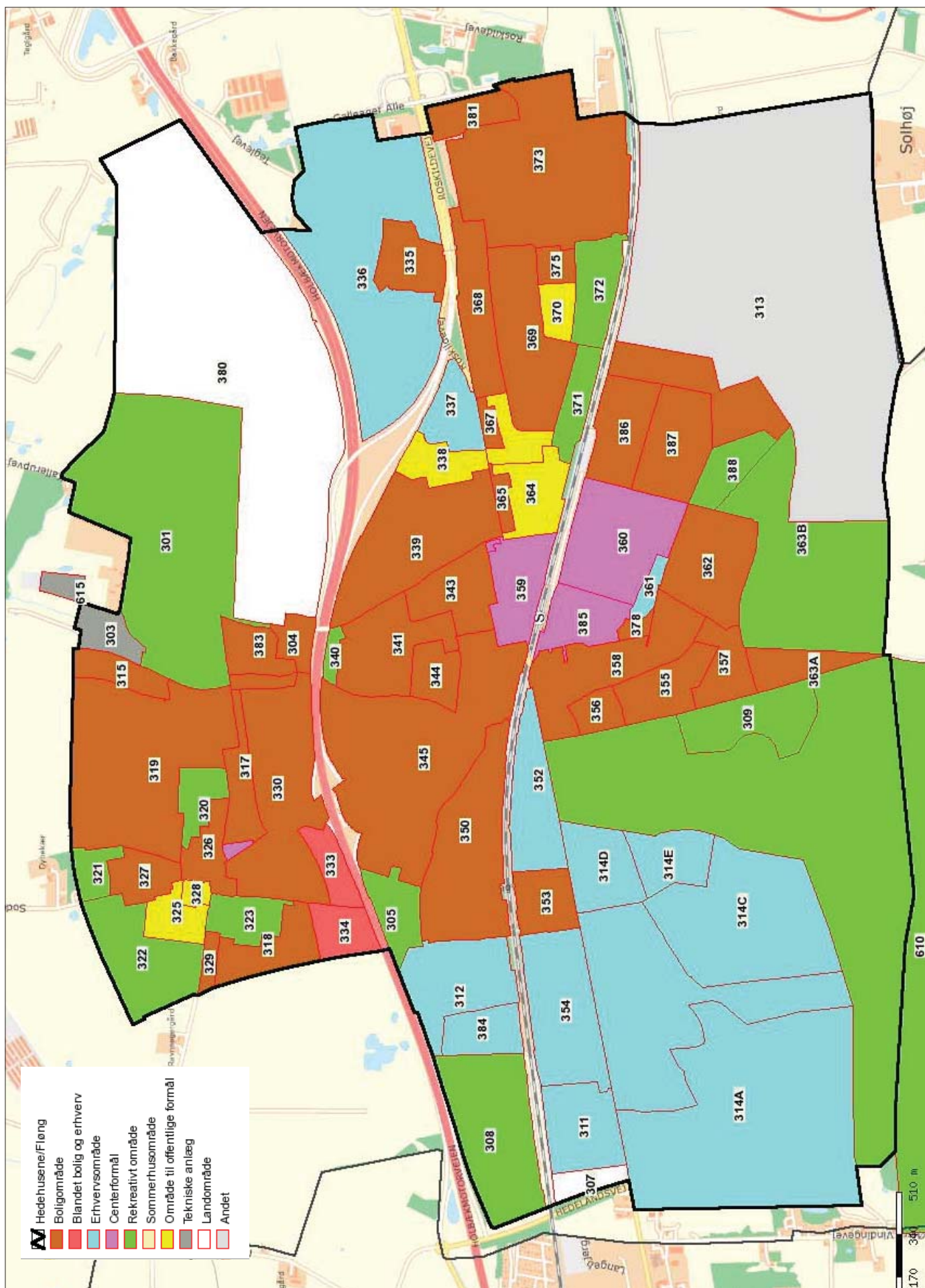


# 11. Bymidte og stationsnærhed





# 12. Anvendelse

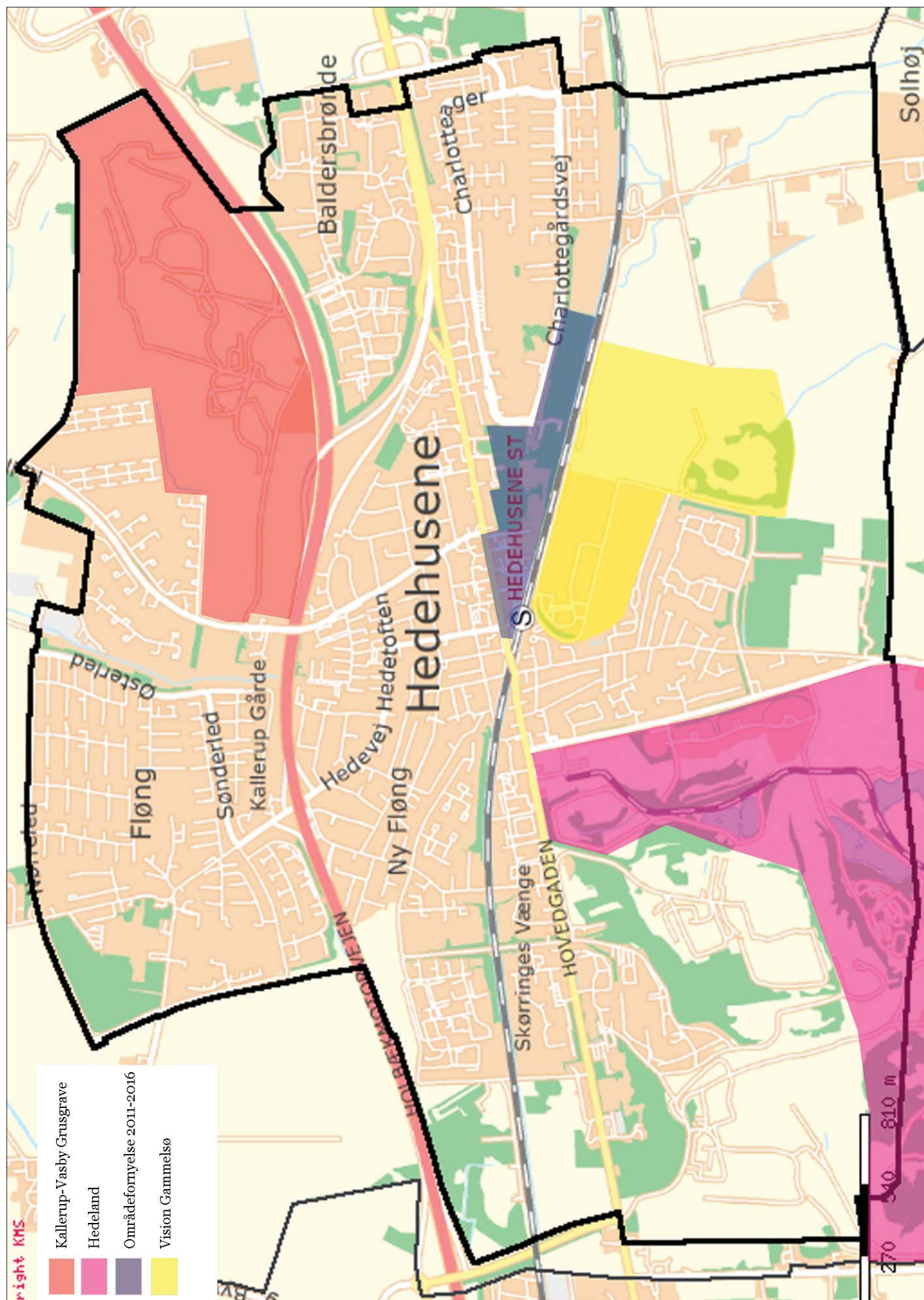








# 14. Udviklingsområder udpeget af HTK





**MINISTERIET FOR BY, BOLIG OG LANDDISTRIKTER**

Gammel Mønt 4, 1117 København K

Telefon: 33 92 29 00

[www.mbbi.dk](http://www.mbbi.dk)